

Ludo Piňo

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 35
25/2020
20. jún 2020

Cena 0,60 €

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

LITERÁT P. ŠTRELINGER PÍŠE
O BOHYNIACH A BOHOVANÍ
Strana 4.

LABUTIA PIESEŇ
DOBRÉHO ZÁMERU
Strana 5.

EXPERT LUBOMÍR PAJTINKA
O ŠKOLSTVE PO KARANTÉNE
Strana 6.

DRAMATIK PETER KARVAŠ
MAL RÁD AJ HUMOR A SATIRU
Strana 10.

SLOVENSKÍ NÁRODOVCI
PROTI POLICAJNEJ ZVOLI
Strana 11.

SLOVO O SLOVENSKU

Koronavírusová pandémia, ako si všetci uvedomujeme, prehlbuje ekonomickú krízu. Devastuje mnohé priemyselné odvetvia, najmä tie, ktoré produkujú výrobky, o aké v neistých deprimujúcich časoch, plných rozličných obmedzení, nie je a istý čas ďalej nebude náležitý záujem alebo je nanajvýš minimálny. Koronavírusová pandémia však podnecuje, ako si nie všetci uvedomujú, priam dramaticky, v masívnych rozmeroch farmaceutický priemysel.

V časoch preklínaného socializmu sme nielen na území Česka, ale aj na území Slovenska mali niekoľko úspešných farmaceutických podnikov. Podstatne viac, než ich máme dnes, vlastne z nich zostali (ak vôbec) len torzá. Pod tlakom pandémie začínajú sem-tam niektoré aspoň sčasti ožívať. Naši noví kormidelníci akoby si neuvedomovali príležitosť na masívne posilnenie a renesanciu nášho slovenského farmaceutického priemyslu, na reinkarnáciu jeho nezapodutelných tradícií. Založiť veľký moderný podnik takéhoto zamerania, pravdaže, nie v rukách a v moci súkromných veľkopodnikateľov a nových kočnerovcov, ale vo vlastníctve štátu, v riadení a financovaní štátom. Takýto farmaceutický štátny podnik by mohol byť projektom zameraným predvídať do blízkej i vzdialenejšej budúcnosti najmä na produkciu vakcín (prípadne účinných liekov), možno aj na likvidáciu ochorení s označením COVID 19.

Ukázalo sa, že už dnes (!) máme viacero vedecky skvele pripravených a rozhladených výskumníkov, virológov a epidemiológov, genetikov a biochemikov, ktorí by vedeli odborne viesť, formovať a motivovať takýto podnik. Pochopiteľne, bolo by ich treba zaplatiť ako hviezdy a priekopníkov! No bolo by z čoho, pri súčasnom obrovskom celosvetovom záujme o import takýchto očkovacích látok. Je to vlastne úžasné zistenie – vhodné kádre už máme. Navyše, akoby paradoxne, naša vlasť by ušetrila na preočkovaní svojho obyvateľstva, lebo by sa tu používala domáca vakcína namiesto astronomicky predražených importov.

Takýto racionálny farmaceutický trend by sa mohol u nás zmysluplne a pozitívne rozvíjať, keby... Keby našim novým kormidelníkom nechýbala snaha tvoriť vízie, nechýbala predstavivosť, predvídavosť, pružnosť, odvaha a rozhladenosť namiesto pomstychtivosti.

Milan KENDA

Slovenské deti na juhu štátu nemajú prístup k vzdelaniu v slovenskom jazyku Maďarskí starostovia bránia vzniku slovenských škôl

Matej MINDÁR – Ilustračné foto: internet

Podľa Zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve sú mestá a obce v rámci preneseného výkonu štátnej správy zriaďovateľmi základných škôl. Vytvárajú tak podmienky na výchovu a vzdelávanie. Ich povinnosťou je tiež zabezpečiť všetkým žiakom prístup k základnému vzdelaniu vo svojom rodnom jazyku. Niektoré obce na južnom Slovensku však nechcú umožniť slovenským deťom výučbu v slovenskom jazyku.

Je na neuverenie, že v slobodnej a demokratickej Slovenskej republike nemajú príslušníci štátnotvorného a väčšinového slovenského národa v niektorých oblastiach zabezpečený prístup k základnému vzdelaniu vo svojom rodnom jazyku. Vinou aktuálneho znenia Zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a väčšinového zastúpenia príslušníkov maďarskej národnostnej menšiny v obecných a mestských zastupiteľstvách na južnom Slovensku sú slovenskí žiaci oproti maďarským absolútne znevýhodňovaní.

■ ZAISTIŤ NÁPRAVU!

Mnohí z nás sa preto pýtajú, prečo si štátne orgány doteraz nedokázali poradiť s týmto problémom? Odpoveď je veľmi jednoduchá. Predstavitelia maďarských politických strán vždy podmieňovali svoju účasť v ktorejkoľvek vládnej koalícii zabezpečením menšinových práv na úkor väčšinového a štátnotvorného slovenského národa. Tento problém však nemusel byť, ak by predstavitelia všetkých slovenských politických strán povýšili národný záujem nad svoje osobné a stranícke záujmy. Nová vláda Igora Matoviča, našťastie, nestojí na hlasoch maďarských strán. Ani v Národnej rade SR nemajú slovenskí Maďari po dlhých tridsiatich rokoch svoje zastúpenie. Treba to využiť! Úlohou novej vlády je konečne zabezpečiť všetkým slovenským deťom bezproblémový prístup k základnému vzdelaniu v slovenskom jazyku bez toho, aby sme diskriminovali výučbu v maďarskom jazyku.

Najvypuklejší problém umiestniť slovenské dieťa do slovenskej školy je v obci Rohovce, neďaleko Bratislavy. Pedagogický odbor Matice slovenskej pripravil analýzu tohto stavu, ako aj návrh riešení. Materiál zaslal bývalým vládnym stranám. Asi ostal v šuflíku...

Na tento problém sa dnes usiluje upozorniť časť nespokojných slovenských rodičov. Od roka 2017 nepretržite bojujú za zriadenie základnej školy s vyučovacím jazykom slovenským v obci Rohovce v okrese Dunajská Streda. O rok neskôr založili aj občianske združenie Iniciatíva BKZ. „Problém s akútnym nedostatkom miest v slovenských školách sa pritom netýka len Rohoviec a obcí Horný Bar, Trnávka, Kyselica, Blatná na Ostrove, Bač a Macov, ale celého okresu Dunajská Streda. V meste Šamorín je slovenská základná škola preplnená, deti z okolitých obcí neprijímajú. Vozíť malé šesťročné deti desiatky kilometrov do základnej školy v Bratislave alebo opačným smerom do Gabčíkova, ako nám navrhli viacerí starostovia obcí minulý rok, nie je pre žiadneho rodiča riešením, ale kom-

plikáciou.“ Bývalý premiér Peter Pellegrini ešte v roku 2018 prisľúbil, že v prípade neochoty obcí štát postaví celkom novú školu s vyučovacím jazykom slovenským v jednej z dotknutých obcí. Všetko vo svojich rukách má už dnes nová vláda Igora Matoviča.

■ NA OKRAJI ZÁUJMU

Iniciatíva BKZ si myslí, že hlavným dôvodom neochoty mestských a obecných zastupiteľstiev umožniť otvoriť aj slovenské triedy je v prvom rade nedostatok žiakov v školách s vyučovacím jazykom maďarským. Viaceré maďarské školy tak bojujú o prežitie a slovenské sú na okraji ich záujmu. „Ešte v roku 2014 sa starosta obce Rohovce vyjadril, že „nebojte sa, ak nás Šamorín odstrihne, otvoríme slovenskú základnú školu u nás“. Veď nakoniec, v Rohovciach do roka 2011 slovenská základná škola fun-

govala. Preto by sa nemohla jej existencia obnoviť. Nestalo sa. Slovenská Základná škola Mateja Bela v Šamoríne nás odstrihla a my zúfalí rodičia si musíme pomáhať, ako vieme, aby naše deti mohli chodiť do slovenskej školy.“ Sklamaní slovenskí rodičia túto nešťastnú situáciu riešia rôznymi spôsobmi. „Väčšina rodičov, ktorí mali problém uplynulé roky, kam zapísať svoje deti, si prehlasovala trvalé pobyty do Šamorína. Vybavili si to u rodiny, známych, dokonca aj u cudzích ľudí, ktorým za to zaplatili. Tak ich je slovenská základná škola nútená vziať. Iní si zase nahlásili trvalý pobyt v Dunajskej Lužnej. Ale toto nie je riešenie. My si máme vybavovať trvalý pobyt v iných obciach, aby naše deti mohli navštevovať slovenskú základnú školu?“

■ PROBLÉM ESKALUJE

Po komunálnych voľbách v roku 2018 sa nový starosta obce Rohovce s čiastočne obmeneným obecným zastupiteľstvom vyjadril, že nepodporí myšlienku opätovného zriadenia základnej školy s vyučovacím jazykom slovenským. Iniciatíva BKZ sa preto rozhodla kontaktovať príslušné orgány, ako aj bývalého predsedu vlády SR Petra Pellegriniho so žiadosťou o ďalšie možnosti riešenia akútneho problému, keďže obec Rohovce sa postavila k veci odmietavo. Napriek prijatej novele Zákona o školskej správe a samospráve nedošlo k požadovanej náprave. Uvidíme, ako sa k tomuto problému postaví nová vláda.

3 OTÁZKY PRE:

Ing. Ladislava KALAFU, bývalého starostu obce Čičava, člena Výboru MS

Miestne odbory sú fundament Matice slovenskej

• V súčasnosti ste členom Výboru Matice slovenskej.

Vo februári 2000 som bol zakladajúci člen folklórneho súboru Kňahinka v rodnej obci Čičava. Vo folklórnom súbore a pri jeho účinkovaní som spoznal množstvo zaujímavých ľudí na Slovensku, medzi nimi aj terajšieho predsedu Matice slovenskej, s ktorým sme v roku 2010 oživotvorili Miestny odbor MS v Čičave. V tom čase som bol starosta obce. Patrilí sme k najaktívnejším odborom v okrese Vranov nad Topľou, odhalili sme dve pamätne tabule, bustu Andreja Hlinku a uskutočnili množstvo podujatí. Pravidelne čerpáme aj dotáciu z Matice slovenskej, za čo ďakujeme.

• V roku 2019 sa vám podarilo oživotvoriť a založiť najviac miest-

ných odborov MS na Slovensku. Ako by ste poradili svojim kolegom matičiarom z oblastných stredísk, aby tiež podporovali zakladanie nových MO MS?

Vychádzal som z toho, že miestne odbory tvoria jadro našej Matice, ktoré vznikali práve pred sto rokmi. Z nich sa šíri láska k rodnej zemi, našej reči, histórii a predkom. Z nej vychádza krásna slovenská tanca, kroja, spevu a zvykov. Pri tejto práci mi pomohli skúsenosti, ktoré som získal ako vedúci FS Kňahinka. Folklór je neodmysliteľne spojený so slovenským ľudovým umením a nárečím. Slovenské nárečia sú pokladmi, studnicami, dokumentmi a svedectvom minulosti. Pokiaľ žijú, žije aj národ. Držal som sa myšlienky, keď

nevieš, tak ťa naučíme, ak nerozumieš, vysvetlíme ti, ak nemôžeš, pomôžeme ti, a keď nechceš, rád som sa s tebou stretol...

• Koľko miestnych odborov MS sa vám podarilo založiť?

Založil som a oživotvoril päť miestnych odborov v troch okresoch. Popri odboroch Matice získala za kolektívnych členov jeden folklórny súbor a tri spevácke skupiny do rodiny dvesto štyridsiatich troch matičných umeleckých kolektívov. Pravdaže, pomohla spolupráca s Členským ústredím MS, ktorá bola na veľmi dobrej úrovni, najmä v poskytovaní materiálov a osobnej účasti na valných zhromaždeniach miestnych odborov MS.

V SNN 26/2020
SI PREČÍTATE

■ Generál Artúr GÖRGEY – najväčší hrdina Uhorska a podľa Košuta aj najväčší zradca
■ Ivan GAŠPAROVIČ: Programové vyhlásenie vlády hodnotím ako ťažko realizovateľné
■ V čase pandémie nového koronavírusu sú oči tiež vstupnou bránou pre nákazu

Peter PELLEGRINI nastúpil samostatný kurz zodpovednej zmeny

Oznámil najzložitejšie politické rozhodnutie

Ivan BROŽÍK – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Podpredseda NR SR Peter Pellegrini oznámil rozchod so stranou Smer-SD a založenie novej strany. Zároveň sa vzdal postu podpredsedu strany Smer-SD. Svoju parlamentnú funkciu čoskoro vráti materskej strane.

Svoje rozhodnutie Peter Pellegrini ešte pred vystúpením pred verejnosťou oznámil listom predsedovi Smeru-SD Roberovi Ficovi. V tejto súvislosti pripomenul, že „naším súperom musí byť táto vláda, a nie strana Smer-SD“.

■ OPÚŠŤA ZNAČKU

Aktuálne najpopulárnejší „sme-rák“ svoje rozhodnutie podložil nasledujúcim argumentom: „Sľubovali sme zodpovednú zmenu a ja som tej zodpovednej zmene uveril. Pre mňa to bola výzva, ale zároveň to bol aj sľub, ktorý sme mali dať a dali našim voličom,“ povedal a doplnil, že strana akoby tento sľub nechcela naplniť. „Ja som sa snažil v rôznych iných formách vyvolať diskusiu, zakričať, že niečo nie je dobré,“ pripomenul. Oznámil, že so stranou už nespája svoju budúcnosť. „Zanechávam značku a politickú stranu Smer-SD

jej otcovi zakladateľovi. Zároveň oznamujem, že v najbližších dňoch a týždňoch budem postupne podnikáť ďalšie kroky, ktoré postupne prídu a dovedú nás až k definitívnemu odchodu mňa zo strany Smer-SD,“ vyhlásil Peter Pellegrini.

■ ZODPOVEDNÁ ZMENA

Peter Pellegrini zdôraznil, že sa s Robertom Ficom rozchádzajú v pohľade na minulosť a budúcnosť strany. „Ja si ďalej neviem predstaviť politickú budúcnosť v tandeme alebo spolupráci s Robertom Ficom v nejakom spoločnom projekte, hoc aj za iných podmienok, s tým, že by sme mali stále rozhodovať spolu o tom, ako by mala vyzeráť budúcnosť sociálnej demokracie na Slovensku,“ povedal. Dokončiť chce svoj sľub voličom o zodpovednej zmene. Zdôraznil, že sociálna demokracia musí mať miesto na Slovensku. Zároveň odmietol, že Robert Fico mu mal

oficiálne ponúknuť post predsedu strany. Odkazy, ktoré v tomto smere dostal „po rôznych tretích osobách“, nekomentoval.

■ L'AVICOVEJŠÍ SMER

Roberta Fica mrzí, že Peter Pellegrini neprijal ponuku stať sa predsedom strany Smer. Oznámil to v reakcii na vyhlásenie Petra Pellegriniho na sociálnej sieti. Odídencovi v jeho ďalšej politickej ceste drží palce. „Je mi úprimne ľúto, že po dvadsiatich rokoch v strane Smer odmietol túto ponuku, najmä po tom, ako ho strana nominovala na post štátneho tajomníka, ministra, predsedu parlamentu, podpredsedu vlády a napokon premiéra,“ napísal Robert Fico a pripomenul, že strana bude pokračovať svojou ľavicovou cestou, čo sa nezmení ani po Pellegriniho odchode.

Premiér Igor Matovič „netúži“ spolupracovať s Petrom Pellegrinim.

Podľa Igora Matoviča dvadsať rokov „pochtivo kryl mafiu a jeho história svedčí o tom, že stál pochtivo na jej strane“. Predseda vlády to vyhlásil na tlačovej konferencii v reakcii na medializovaný odchod Petra Pellegriniho zo strany Smer.

■ VYRASTAL V SMERE

„Peter Pellegrini vyrastal v Smere a bude pokračovať v tejto linii. To, že krajšie hovorí, neznamená, že robí krajšiu politiku. Bol pri všetkých kauzách Smeru v minulosti a zastával sa strany a Roberta Fica,“

zdôraznila podpredsedníčka vlády Veronika Remišová.

■ PRIBUDNÚ ODÍDENCÍ

Spolu s Petrom Pellegrinim odíde v prvom kole z materskej strany asi desať poslancov parlamentu. Majú tak dostatočný počet členov na vytvorenie vlastného poslaneckého klubu. Smer tak bude fungovať naďalej, no výrazne oslabený. Do akej miery sa novej strane pod vedením momentálne populárneho Petra Pellegriniho podarí zakotviť na našej politickej scéne, je nateraz vo hviezdach.

Motorkári sú na slovenských cestách často nebezpeční sebe aj iným

Na cesty sa vyrojili „darcovia orgánov“

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Zlepšenie počasia začiatkom júna prinieslo aj tragické nehody na cestách po celom Slovensku. Začala sa aj letná motokárska sezóna, čo vidno na zvýšenej frekvencii motocyklov všetkých značiek na našich cestách. Zdá sa, že po pandémie koronavírusu prišla pandémia smrteľných nehôd. Motorkári sú doslova nabudení vytiahnuť svoje dvojkoľosové tátoše a vyraziť na cestu. Obozretní pritom musia byť všetci účastníci cestnej dopravy.

O motocyklistoch sa zvykne ironicky hovoriť aj ako o „darcoch orgánov“. Prvý júnový víkend to, bohužiaľ, na Slovensku potvrdil.

■ SMRŤ MALA ŽATVU

Operačné stredisko Hasičského a záchranného zboru v Banskej Bystrici informovalo, že prvá nehoda v Banskobystrickom kraji sa stala v sobotu 6. júna predpoludním na ceste 1/66 v blízkosti

obce Nemecká. Motorka sa zrazila s autom a zraneného motokára previezli do nemocnice. Takmer v rovnakom čase došlo k tragickej nehode motokárov na frekventovanej ceste v obci Lieskovec neďaleko Zvolena, ktorá si vyžiadala dva životy. Kolóna motocyklov sa vyhýbala vodičovi v osobnom aute, ktorý chcel odbočiť z hlavnej cesty na vedľajšiu. Dvaja z motokárov si zrejme odbočujúce auto nevšimli

a došlo k tragickej zrážke. Ťažkým zraneniam na mieste nehody podľahli dvaja motocyklisti. Na dvoch cestných motocykloch sedeli traja mladí ľudia. Na úplne novej motorke, ktorú si kúpil iba pred dvoma týždňami, bol dvadsaťpäťročný Daniel. Na druhom stroji sedel tridsaťjedenročný Marián so svojou dvadsaťsedemročnou manželkou. Obaja muži následkom nárazu zraneniam podľahli na

mieste. Stav dvadsaťsedemročnej ženy bol vážny, záchranári ju previezli do nemocnice.

■ BOLO TOHO VIAC

Tretia sobotňajšia nehoda sa stala na Šturci, kde motokár na horskom prechode nezvládol jazdu a narazil do zvodidiel. Na mieste zasahovali všetky záchranné zložky. Aj v okrese Spišská Nová Ves došlo v sobotu k tragickej dopravnej nehode motocyklistu, ktorý viedol svoj stroj medzi obcami Jamník a Odorín. Pri predchádzaní dvoch pred ním jazdiacich motocyklistov a motorového vozidla, pravdepodobne následkom neprispôsobenia rýchlosti jazdy a svojim schopnostiam, nezvládol riadenie motocykla, narazil do zvodidiel a následne spadol na vozovku. Pri nehode utrpel zranenie nezlučiteľné so životom, ktorému na mieste podľahol. Pri

Trenčíne štyridsaťdvaročný vodič motorky po nezvladnutej jazde vletel do protismeru, kde sa zrazil s protiidúcim autom. Ani on tragický stret neprežil...

■ SMUTNÁ ŠTATISTIKA

Na slovenských cestách sa tento rok zatiaľ stalo 4 624 dopravných nehôd (medziročne pokles o deväťstodieväť). Zomrelo pri nich už stoštyri ľudia, čo je o dvadsaťsedem viac ako v rovnakom období roka 2019. Počet obetí dopravných nehôd stúpol medziročne na Slovensku o tridsaťpäť percent. Najviac obetí si vyžiadali cesty Žilinského samosprávneho kraja, kde od začiatku roka zomrelo pri dopravných nehodách dvadsaťtri ľudí. Najmenej obetí – päť, majú tento rok cesty Prešovského samosprávneho kraja. Stále platí známa pravda, že lepšie je skôr hamovať, ako neskôr banovať.

Ocenenia za kalendáre

Tvorba nástenných kalendárov Vihorlatského múzea v Humennom prezentuje veľkoformátové farebné zábery zátiaši zbierkových predmetov historickej expozície, svedčiacich o významnom prínose tunajšej regionálnej histórie v jednom z najvýznamnejších šľachtických sídiel vtedajšej Zemplínskej župy. Súťaž každoročne vyhlasuje

Ocenenia za kalendáre

Titulná strana nástenného kalendára Kaštieľ v Humennom 2020

svoje dlhoročné skúsenosti pri práci s fotografiou. Nástenné kalendáre kaštieľa v Humennom získali ocenenia na piatich ročníkoch prestížnej celoslovenskej súťaže o Najkrajší kalendár Slovenska, keď dvakrát získali prvé miesto (2018, 2019), raz čestné uznanie (2017) a dvakrát druhé miesto (1992, 2020). Najnovší prezentačný kalendár je zároveň virtuálnou pozvánkou na spoznávanie unikátnych zbierok umelecko-historickej expozície múzea v komnatách kaštieľa – humenského zámku – s veľkolepou interiérovou výzdobou a exponátmi európskeho významu. Humenský múzejný kalendár sa vo dvoch výstavných kolekciami stal vo vybraných slovenských mestách súčasťou putovnej výstavy najkrajších kalendárov Slovenska za rok 2020.

Marián ŠIMKULIČ

Klub fotopublicistov pri Slovenskom syndikáte novinárov v spolupráci so Štátnou vedeckou knižnicou v Banskej Bystrici. Tohtoročný dvadsiaty ôsmy ročník prestížnej celoslovenskej súťaže prebiehal v jedenástich kategóriách. Druhé miesto v súťaži patrilo Vihorlatskému múzeu v Humennom za piatu edíciu kalendárovej tvorby propagačno-prezentačného nástenného kalendára v kategórii Regióny. Ocenenie v roku 2020 získalo múzeum ako jediné z múzeí Slovenska. Autorom fotografií tohto i predchádzajúcich nástenných kalendárov je fotograf múzea Juraj Kammer, ktorý pri ňom zúčastnil

Oltárny obraz Rožňavskej Metercie sa dostal aj na ocenenú poštovú známku

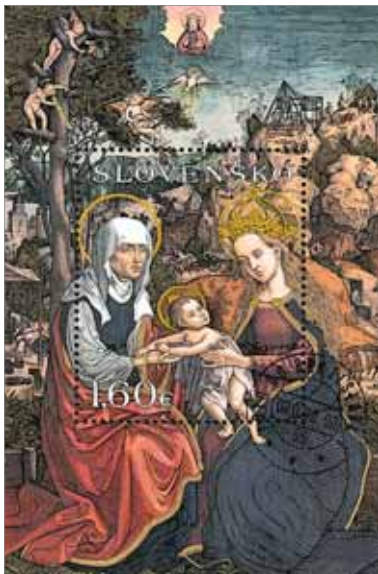
Atribúty ťažby rudy obnovili podľa maľby

Neskorogotický obraz svätej Anny Samotretej, nazývaný aj Rožňavská Metercia, visí v biskupskej katedrále Nanebovzatia Panny Márie v Rožňave. Neznámy autor tento oltárny obraz namaľoval v roku 1513. Popri biblických motívoch zachytáva aj dobové výjavy z banskej činnosti, čo obraz radí medzi stredoeurópske unikáty. V roku 2011 ju známy rytec poštových cenín František Horniak transponoval do známkovkej podoby a získal za ňu ocenenie najkrajšia známka roka.

Na Gemi už v 13. storočí existovali bane, kde sa ťažilo striebro. O storočie neskôr k nim pribudli aj bane na ťažbu zlata. A práve tieto skutočnosti zachytáva obraz Rožňavskej Metercie. V popredí obrazu je svätá Anna s dcérou Máriou a vnukom Ježiškom. V korune stromu im vyhrávajú anjeli a nad nimi je Svätá Trojica. Kult svätej Anny Samotretej, latinsky Metercie, ako patrónky baníkov priniesli do gemerského prostredia Sasi počas nemeckej kolonizácie. Za postavami žien s dieťaťom sú reálne vyobrazené všetky druhy baníckej činnosti – od zameriavania banského poľa cez ťaženie až po dopravu rudy na povrch. Na obraze sú zachytené aj dobové mechanizmy, vozíky a kladky potrebné na dobýjanie rudy. Dokumentácia baníctva na obraze je detailná, a tak oň majú záujem aj priaznivci histórie baníctva. Olejomaľbu namaľoval neznámy maliar zrejme z poverenia niektorého baníckeho spolku, ktorý obraz následne venoval cirkvi.

Pri príležitosti päťstého výročia namaľovania obrazu sa uskutočnila

ČO INÍ NEPÍŠU

Poštový háreček oltárneho obrazu Rožňavská Metercia výtvarníka a rytca poštových známok Františka Horniaka, ktorý v roku 2011 získal ocenenie Najkrajšia známka roka na Slovensku, verne zachytáva v zadnom pláne aj spôsob ťažby rúd a banícku prácu.

konferencia, ktorej súčasťou bola aj návšteva miesta motívu na obraze v obci Čučma. Podľa starostu obce Alexandra Szöllösa lokalitu na Rozgangu, ktorá sa pred piatimi storočiami stala námetom pre neznámeho maliara, objavili náhodne. Miesto vyčistili, zo skál odstránili náletové dreveny a pred nimi doslova vyrástol výjav z Rožňavskej Metercie. Ako prvú odhalili informačnú tabuľu o obraze, ktorá je súčasťou náučného chodníka Železná cesta.

Následne zhotovili aj repliku banského gápfa, vyhotoveného podľa obrazu. Vzápätí náhodne objavili na tomto mieste ručne vyhlbenú stôľnu, ktorá má podľa odhadov vyše päťsto rokov. Našli aj vchod do bane, banský vozíček z obdobia namaľovaného na obraze a objavili aj pôvodné podvaly na koľajisko pre banské vozíky. Vďaka náučnému banskému chodníku môže návštevník porovnať detail obrazu so skutočnosťou. Popritom obnovili v obci zvonnicu a oživil zvonenie. Pôvodne to bola banská klopáčka, ktorá upozorňovala na blížiacu nebezpečenstvo.

(mš)

Stav núdze tu stále trvá

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Aj keď zo zákona vyhlásený núdzový stav sa oficiálne na Slovensku skončil uplynutím 13. júna, stav núdze na našom území stále trvá a zrejme sa to tak skoro nezmení. Lenže tento stav núdze nikto oficiálne nevyhlásil a nie je priamo spôsobený vírusom korona. Ide o iný vírus – ten, ktorý otravuje spoločnosť zvnútra kauzami, spormi a neraz aj korunovanými hlúposťami.

Spravodajská, resp. kybernetická kríza na Úrade vlády SR je dobrým príkladom. Národná kriminálna agentúra (NAKA) v súvislosti so zásahom v Národnej agentúre pre sieťové a elektronické služby (NASES) zadržala 10. júna štyri osoby. Ako potvrdila vicepremiérka pre investície a informatizáciu Veronika Remišová (Za ľudí), zásah polície v priestoroch Úradu vlády SR a v rôznych budovách Úradu

podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu (ÚPVII) súvisí s podozreniami z ohrozenia strategickú bezpečnosť a záujmov štátu, ktoré sa začali počas bývalej vlády a bývalého vedenia úradu. Polícia vyjadrila podozrenie, že vláda a jej štátna počítačová sieť Govnet bola odpočúvaná. Govnet prepája všetky štátne inštitúcie a umožňuje im vzájomnú komunikáciu, ale aj komunikáciu občanov s úradmi. Existuje podozrenie, že sledované mohli byť nielen všetky vládne maily, ale aj telefonáty. Premiér Matovič sa vyjadril, že ak sa to potvrdí, je to katastrofa a svetová aféra. Zaznelo však aj to, že môže ísť o búrku v pohári vody. Konkrétne to povedal nový šéf SIS V. Pčolinský zo Sme rodina. A ten asi najlepšie vie, o čo vlastne išlo. Na druhý deň polícia štyroch zatknutých prepustila. Dobré svetlo prestalo svietiť aj

strane Smer-SD. Podpredseda NR SR Peter Pellegrini ohlásil rozchod so stranou Smer-SD a založenie novej značky. Zároveň sa vzdal postu podpredsedu strany sociálnych demokratov. „Sľubovali sme zodpovednú zmenu a ja som tej

KOMENTÁR

zodpovednej zmene uveril. Pre mňa to nebol volebný slogan. Pre mňa to bola výzva, ale zároveň to bol aj sľub, ktorý sme mali dať a dali našim voličom,“ povedal Pellegrini s tým, že strana akoby tento sľub nechcela naplniť. „Ja som sa snažil v rôznych iných formách vyvolať diskusiu, zakričať, že niečo nie je dobré,“ dodal. Oznamoval, že so stranou už nespája svoju budúcnosť. Podľa vlastných slov nemá v úmysle vstúpiť do nejakej už existujúcej politickej strany. „Moja predstava

je, že pôjdeme do založenia novej štandardnej politickej strany,“ vyhlásil s tým, že proces bude prebiehať štandardným spôsobom – od zbierania podpisov občanov až po žiadosť o registráciu. Naďalej chce ísť cestou sociálnej demokracie.

„Po vyvedení následkov sme volali po každých jedných voľbách,“ konštatoval Peter Pellegrini. K sebareflexii v Smer-SD však podľa neho napriek tomu neprišlo. Tiež uviedol, že si vždy bude vážiť úspechy, ktoré mal Robert Fico, ale bude si pamätať aj chyby, ktoré urobil. Pellegrini zdôraznil, že sa s Ficom rozchádzajú v pohľade na minulosť a budúcnosť strany. „Ja si ďalej neviem predstaviť politickú budúcnosť v tandeme alebo spolupráci s Robertom Ficom v nejakom spoločnom projekte, hoc aj za iných podmienok, s tým, že by sme mali rozhodovať spolu o tom, ako by mala vyzeráť budúcnosť sociálnej demokracie na Slovensku,“ uviedol. Dokončiť chce svoj sľub voličom o zodpovednej zmene. Zdôraznil, že sociálna demokracia musí mať svoje miesto na Slovensku. Zároveň odmietol, že R. Fico mu mal oficiálne ponúknuť post šéfa Smeru-SD. Odkazy, ktoré v tomto smere dostal po rôznych

tretích osobách, nechcel komentovať. Minulý týždeň priniesol aj krvavú tragédiu, ktorá šokovala už aj tak dosť frustrované Slovensko. V Spojenej škole na Ulici M. R. Štefánika vo Vrútkach napadol mladý Martinčan zamestnancov školy aj deti. Zúrivý útočník pobodal tri dospelé osoby a dvoch žiakov. Jedna zo zranených osôb zomrela, ostatní zranení sú už na ošetrovaní v martskej nemocnici.

Obeťou je zástupca riaditeľa školy, ktorý mal na starosti gymnaziálnu časť. Práve on mal stáť v ceste útočníkovi hneď po tom, ako rozbil dvere a vlámal sa do školy. Zranená bola aj jedna z učiteliek, ktorá má bodné rany v hrudníku a bruchu. V nemocnici boli aj dve deti, jedno z nich má bodné rany v hrudníku a bruchu, druhé má rezné rany na krku. Ranení boli aj dvaja policajti, ktorí majú strelné rany na nohách. Voči útočníkovi musela použiť polícia donucovacie prostriedky – strelnú zbraň. Po zásahu polície prišiel muž o život.

Nuž, ako vidno, niečo tu nie je v poriadku. Stav núdze trvá a nevedno dokedy ešte to tak bude. A to ešte na plno nezažívame ekonomické dopady pandémie Covid-19

Balvan sme opäť neodvalili

Ivan BROŽÍK

Nech autorovi prepáčia všetci tí korektní a voči Slovensku ako svojej vlasti oddaní občania maďarskej národnosti, ale nedá sa nepozastaviť nad zmýšľaním a činmi časti ich politickej reprezentácie. Či už samozvanej, alebo volenej. Nedá sa iba tak prejsť atmosféra nedávnych dní, počas ktorých sme si na oboch stranách spoločnej rieky Dunaj pripomínali výročie Trianonskej mierovej zmluvy z Versailles z júna 1920.

Uprimne – s prekvapením sme sledovali zábery a aj statusy na sociálnych sieťach, na ktorých sa priateľsky ukazoval predseda vlády Igor Matovič a pán magister József Berényi, dlhoročný slovenský politik maďarskej národnosti, v rokoch 2010 – 2016 predseda Strany maďarskej komunity a od roku 2013 podpredseda Trnavského samosprávneho kraja. K prekvapeniu sa možno primiesla aj nádej, že tí dvaja muži majú priateľský vzťah a že je to dobrý signál aj pre Slovákov a Maďa-

rov žijúcich v jednom spoločnom zvrchovanom štáte v Slovenskej republike. Zdá sa, že s odstupom pár dní možno konštatovať, že to priateľstvo myslel vážne iba jeden z nich – Igor Matovič.

„Trianon sa nesmie stať balvanom, ktorý by bránil Slovákom a Maďarom

POZNÁMKA

pozerať sa do budúcnosti,“ povedal v predvečer storočnice v Budapešti minister zahraničných vecí Ivan Korčok na svojej prvej oficiálnej návšteve Maďarska v prítomnosti maďarského ministra zahraničných vecí Pétera Szijjártóa. Ivan Korčok informoval, že s jeho maďarským rezortným partnerom hovorili o Trianone veľmi otvorene. Zhodli sa na tom, že oba národy vnímajú túto situáciu odlišne.

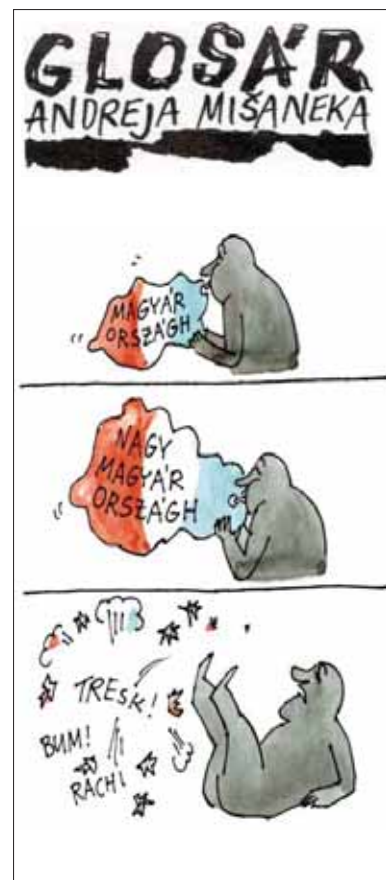
„Čo nás nemusí zjednocovať, nás nesmie rozdeľovať. Tak treba vnímať aj iniciatívu premiéra Igora Matoviča, ktorý

pozval predstaviteľov maďarskej komunity na Slovensku, aby sme sa stretli, dá sa povedať, v predvečer tohto výročia. Je to podľa mňa silný signál, ak chcete, empatie, ktorú aj my očakávame od Maďarska – práve štvrtého júna, keď si pripomeniete sté výročie podpísania Trianonskej mierovej zmluvy,“ zdôraznil šéf slovenskej diplomacie. To však bol iba zámer. A naozaj veľmi pohrdlivo zneužitý dobrý zámer zo strany politických reprezentantov maďarskej menšiny na Slovensku. Zneužitý až do takej miery, že na predsedom vlády podanú ústretovú ruku odpovedali požiadavkou na zmenu preambuly Ústavy Slovenskej republiky. A nielen to. Na Bratislavský hrad priniesli celý zoznam požiadaviek na vytvorenie „Maďarského okolia“.

Žiadajú napríklad uznanie Maďarov za svojbytný politický národ v rámci Slovenska, vytvorenie Maďarského okolia, ktoré by spravovali Maďari prostrední-

ctvom svojich volených zástupcov. Taktiež majú požiadavku, aby sa na úradoch a na súdoch ako úradný jazyk používala maďarčina. K SMK sa v jednej požiadavke pridal aj konkurenčný Most – Híd a ďalšia ministrana – Maďarské Fórum, ktoré vedie Zsolt Simon. Všetky tri subjekty jednohlasne žiadajú zmenu preambuly slovenskej ústavy. Iba dokreslením tejto bezochovnosti je aj skutočnosť, ktorú pripomenul minister zahraničných vecí Ivan Korčok: „Len z médií poznám obsah komunikácie, ktorá bola odovzdaná predsedovi vlády Igorovi Matovičovi v predvečer Trianonu. Ak je však toto odpoveď na podanú ruku maďarskej komunite zo strany predsedu vlády, tak to vnímam ako odmietnutie ústretového gesta slovenského premiéra,“ povedal šéf našej diplomacie s tým, že ho to prekvapuje. „V zásade je to plne v rozpore so všetkými štandardami ochrany práv národnostných menšín v Európe,“ doplnil. „Mrzí ma, ako toto utorkové stretnutie hlúpo zneužili politici SMK,“ povedal predseda vlády Igor Matovič a informoval, že si memorandum ani neprečítal, a to práve preto, ako sa maďarskí politici zachovali.

Maďarskí revizionisti zjavné zaspali v 19. storočí. Totižto všetko, čo menujú, už nám Európska únia ponúka. Niektoré chce len opäť vyvolať vášne, ktoré sú úplne zbytočné.

SPOZA OPONY

Za oponou diplomacie sa odohrali dve drobné, ale zaujímavé epizódy. Aj keď sa týkajú záležitostí starých trištvrte storočia, veľmi veľa hovoria o terajších pomeroch. Dvaja bývalí politickí druhovia, v súčasnosti dvaja veľvyslanci, sa výrazne prejavili pri sedemdesiatom piatom výročí konca vojny. Jeden v Bielorusku, v Minsku, kde ten dátum pripadá na 9. máj. Druhý v Českej republike, v Prahe, kde dátum tej istej udalosti pripadá na 8. máj...

Už to hovorí dosť samo za seba.

Veľvyslanec niečo porušil, lebo v Minsku, kde bol hlavnou osobou prezident Lukašenko a slávnostná vojenská prehliadka vlastne nahradila parádu v Moskve, kde sa pre zdravotnú krízu nekonala, nezapadá do spoločného stanoviska Únie a Aliancie, vo funkcii skončil. Ako antifašista z partizánskej rodiny sa nemohol na prehliadke v Minsku nezúčastniť a tomuto postoju dal suverénne prednosť, aj keď to nakoniec vyvrcholilo jeho rezignáciou na funkciu veľvyslanca. Jeho bývalý politický dlhoročný druh v Prahe tiež išiel proti prúdu,

v tomto prípade proti prúdu názorov podporených aj Európskym parlamentom, že v prípade „vydania“ strednej Európy Stalinovi išlo viac o okupáciu než o oslobodenie.

Veľvyslanec pri výročí na celej novínovej strane rešpektovaného

Prečo pokračuje vojna slov

Dušan D. KERNÝ

denníka uverejnil text s emotívnym nápisom Stále je za co ďakovať! Bez Červenej armády bolo nemysliteľné oslobodenie Európy od vražednej ideológie, v ktorej išla ruka v ruke genocida Slovanov a Židov. V tom istom čísle denník píše, že nebyť sovietskeho víťazstva nad nacizmom vlastne by nebola možná ani dnešná európska integrácia, najprv musel byť porazený, zničený nemecký nacionalizmus a militarizmus.

Pokiaľ ide o spor, či išlo o okupáciu, alebo oslobodenie,

jednoznačné stanovisko uverejnil v júnových Slovenských pohľadoch autor najrozsiahlnejšej práce o účasti Slovenskej armády v kampani proti ZSSR historik Pavel Mičianik. Píše, že boje o Slovensko trvali 226 dní.

a vojna politicky motivovaných postojov odštartovala vlastne ešte vlni v septembri. Vtedy na pôde Európskeho parlamentu vyvrcholilo dlhoročné úsilie poľských poslancov a poslancov z troch pobaltských republik –

minajúcich Sovietsky zväz,“ tvrdí český europoslanec prof. Jan Keller.

Ako hovoria takmer nepovšimnuté epizódy, týkajúce sa dvoch slovenských veľvyslancov, asi ani tak nejde o dejiny ako o politiku. Otázka je, kto sa vlastne nevie vyrovnáť s dejinami, s vlastnou minulosťou? Sú to Rusi, je to Rusko alebo my?

Vidno to aj na epizóde okolo tvrdenia, ako to bolo s účasťou pohlavárov nemeckej ríše na pohrebe poľského maršala J. Piłsudského v roku 1937 vo vtedy pre Nemcov v spojeneckej Varšave. Mediálny spor, či Hitler bol alebo nebol na tom pohrebe, prepukol dokonca na Slovensku túto jar! A ukončil ho dôsledný autor filmových dokumentov Peter Durišin. Ten uverejnil historické zábery, ktoré ukazujú, ako to bolo – že tam Hitler nebol, a vyvracia, že Poliaci zničili všetky dokumenty! Precízny dokumentarista Durišin je však mimo hlavného prúdu médií, o to vzácnejšie je, ako sa téme venuje.

A tak sa vlastne za oponou veľkých rituálov odohráva veľký neskončený spor o slovenskú politickú pamäť.

Litvy, Lotyšska a Estónska, ktoré kladie vinu za prepuknutie druhej svetovej vojny práve tak Hitlerovi, ako aj Stalinovi. Ide o Uznesenie o význame európskej pamäti pre budúcnosť Európy. Sovietsko-nemecký pakt sa považuje za bezprostrednú príčinu vypuknutia druhej svetovej vojny, výročný deň 23. august by mal byť pamätným dňom.

Uznesenie „nehovorí o úlohe či zásluhách ZSSR pri porážke nacizmu“, ale požaduje „odstránenie všetkých pamätníkov pripo-

SEBAOBRANA

Po navrátení sa do normálneho stavu spoločnosti budeme ešte dlho dobíhať pandémie zameškané povinnosti. Medzi ne patria aj najrôznejšie odložené platby, vyúčtovania a zálohy.

Podvodníci v súčasnosti veľmi intenzívne vystupujú ako zástupcovia neexistujúcich spoločností poskytujúcich pôžičky a používajú autenticky vyzerajúce dokumenty, e-maily a webové lokality, aby budili dojem legitimitnosti. Za poskytovanie pôžičiek vopred účtujú „poplatky“. Zákazníci zaplatia, no pôžičky sa nikdy nedočkajú.

Opatrne s platbami

Ďalšej možnosti podvodu sa hovorí „záložné poplatky“ alebo „platba vopred“. Podvodníci môžu zlákať obeť sľubmi o investíciách alebo dedičstve výmenou za poplatok.

Podvody s nákupmi obľubujú zločinci, ktorí sa zameriavajú na webové lokality s ponukami práce. Odošlú obeť šek a povedia jej, aby časť jeho hodnoty zaslala na nejaký účet. Obeť odošle peniaze, no neskôr zistí, že šek je falošný, ale ňou odoslané peniaze už nezíska späť.

Pri podvodoch s nadmernou platbou podvodníci vystupujú v úlohe nákupcu a vyhľadávajú spotrebiteľov, ktorí predávajú službu alebo výrobok. „Nákupca“ odošle predajcovi legitímne vyzerajúci šek, zvyčajne od dobre známej banky, na čiastku vyššiu než bola dohodnutá čiastka. Kontaktujú predajcu s vysvetlením tejto nadmernej platby a požiadajú ho, aby si nechal vyplatiť šek a nadmerné prostriedky odoslal späť. O niekoľko týždňov sa obeť dozvie, že šek je falošný.

Podvody so zamestnaním sa väčšinou začínajú ponukou, ktorá je až príliš dobrá – napríklad práca z domu a zárobok tisícov dolárov za mesiac bez potrebných skúseností. Zvyčajne prebieha jedným z týchto troch spôsobov:

1. Podvodníci vystupujú v pozícii nového „zamestnávateľa“ a pošlú obeť šek na pokrytie predbežných výdavkov, ako sú zásoby. Obeť si nechajú vyplatiť šek, nakúpi potrebné zásoby a odošlú zostávajúce prostriedky naspäť podvodníkovi. O niekoľko týždňov zistia, že šeky sú falošné.
2. Podvodníci vystupujú ako „náboroví pracovníci“ a ponúkajú zarúčené zamestnanie, prípadne ako „zamestnávateľa“, ktorí ponúkajú prácu pod podmienkou, že obeť vopred zaplatia za veci, ako sú úverové šeky alebo poplatky za žiadosť alebo náborový proces. Obeť zaplatia, no ponuka práce sa nikdy nenaplní.
3. Podvodníci vystupujú ako zástupcovia „spoločnosti“ a hľadajú citlivé osobné alebo finančné údaje od obeť pod zámienkou vykonávania kontroly úverov alebo overovania osoby. Neskôr sa tieto obeť stanú cieľom krádeže identity.

Poznáme aj podvody s výhrami v lotérii. Obeť prijme nevyžiadaný telefonický hovor, e-mail, list alebo fax od niekoho, kto sa vydáva za zamestnanca vládnej agentúry alebo zástupcu dobre známej organizácie alebo celebrity, s oznámením, že obeť vyhrala veľkú sumu peňazí alebo výhru. Podvodník získa dôveru obeť a vysvetlí, že ak si chce obeť výhru prevziať, musí najprv odoslať menšiu čiastku na uhradenie poplatkov za spracovanie alebo na dane. Obeť okamžite podľa týchto pokynov odošlú peniaze, no svojej „výhry“ sa nikdy nedočkajú. Zostanú tak bez peňazí, ktoré zaplatili za „poplatky a dane“.

(ib)

Hudobníčka a poetka Lidka ŽÁKOVÁ: Z ťažôb sa treba aj vyspievať
V rovnováhe materiálneho a duchovného

Zhovárал sa: Lukáš PERNÝ – Foto: archív

Lidka ŽÁKOVÁ je slovenská spisovateľka a hudobníčka. Na stránkach SoundCloud a Youtube si môžete vypočuť niekoľko zaujímavých a silne emocionálnych autorských, najmä klavírných skladieb – Tulák, L'alia, Naivná alebo Studené ruky. Jej melancholická a komorná hudba miestami pripomína slovenskú hudobnú produkciu sedemdesiatych rokov, napríklad tvorbu Deža Ursinyho so skupinou Provisorium alebo jeho spolupráce s Ivanom Štrpkom, a miesia sa v nej prvky džezu, blues aj klasickej hudby. Zapojila sa i do súťaže Rádia FM, Demovnica a odohrala niekoľko sólových koncertov. Jej poéziu a prózu ocenili na súťaži Literárna Senica Laca Novomeského. Publikovala tiež v Literárnom týždenníku a revue DAV DVA. Svoje básne aktívne zverejňuje aj na sociálnych sieťach.

• Ako ste sa dostali k hudbe, čo pre vás znamená hudobná tvorba, kto vás k nej najviac inšpiroval? Máte na hudobnom poli dajakú métu?

K hudbe ma viedli odmalička, no viac k športu. K vlastnej tvorbe som sa dostala oveľa neskôr. Potrebovala som nájsť spôsob, ako vyjadriť svoje zážitky a zároveň sa od nich oddeliť. Inšpiráciu čerpám z klasiky, ale aj od rôznych pesničkárov, ktorých texty majú silnú výpovednú hodnotu, akési skryté posolstvo. To, že za krátky čas moje pesničky zahrli v rádiu FM, je zázrak, keďže to nie je komerčná hudba, skôr introvertná a komorná. Nemám nijaký cieľ, cieľom je tvorba samotná, keď ju môžem predviesť a koncertovať, také chvíle sú darom, prežívam ich ako posvätné, čarovné.

• Píšete tiež básne a prózu. Všimol som si, že väčšina vašich piesní je o nešťastnej láske. Sú zo života alebo nechávate priestor fantázii?

Inšpiráciu na písanie textov, básní či poviedok čerpám z vlastných skúseností. Z priateľských, rodinných aj ľúbostných vzťahov. Usilujem sa o čo najhlbšiu charakteristiku postáv, ich kladných, ale aj tieňových častí, v takej dynamike môžu rásť. Snažím sa opísať rôzne súvislosti v rodinných stereotypoch, kde sa pravidlá prenášajú nevedomky ako jedinečné kolektívne nevedomie prenesené do umeleckej podoby. Získaná múdrosť jednoduchých prostých ľudí v neľahkých podmienkach.

• Získali ste Cenu Matice slovenskej v Trenčíne na tamoj-

šej Brameckého súťaži Studňa sa tajne s dažďom zhovára... Inšpirujú vás pri tvorbe aj naši slovenskí národní básnici a pro-

V dielach dokázala pomenovať a vyniesť na povrch to skryté.

Odkaz štúrovskej generácie je pre mňa práve v tej jedinečnosti

Popularitu možno merať aj počtom rozdávaných autogramov – ako vidno, aj speváčku a hudobníčku Lidku ŽÁKOVÚ zavše čaká táto milá povinnosť...

zaici? Ako vnímate odkaz štúrovskej generácie pre 21. storočie?

To, čo ma fascinuje na slovenskej tvorbe, je jej spirituálny, duchovný rozmer. Je v nej zozbieraná jednoduchá, hlboká múdrosť, ktorá bola zažitá, odžitá. Slovenská kultúra je pre mňa obrazom o zdravej rovnováhe medzi materiálom a duchovným svetom. Nie je dokonalá, je úprimná a celistvá. Ak bude taká aj moja tvorba, nemôžem si priať viac... Žiadny duch svetoobčana či európskeho konzumenta... Zo slovenských autorov mám rada Timravu. Je mi blízky jej vidiecky spôsob života, živila sa a žila sama, pracovala s deťmi.

zachovania puta s duchovnou podstatou našich predkov a koreňov, sama osebe je originálna a túto esenciu nemôže dať svetu nikto iný.

• Skladby komponujete vo viacerých jazykoch. Ak porovnáte komponovanie v slovenskom jazyku a v iných jazykoch, v čom sa slovenčina od nich líši? Vnímate jej špecifickú?

Keďže moja tvorba je najmä intuitívna, rozhoduje prvé slovo či skôr pocit, ako ho zachytím. Niekedy je to slovenčina, niekedy angličtina a niekedy maďarčina. Možno to súvisí s témou a moji-

Matice slovenská a Verejná knižnica Michala Rešetku v Trenčíne organizujú literárnu súťaž Studňa sa tajne s dažďom zhovára a Lidka ŽÁKOVÁ je jednou z jej laureátok.

mi zdrojmi na ňu. Sentimenty v maďarskej ľudovej tvorbe sú doménou, tam sa skoro stále ospevuje nešťastná láska. Slovenčina mi prídje v tomto smere širšia na výrazové prostriedky, dokáže byť sentimentálna, lyrická, ale aj asertívna. Sublimuje aj hnev a vzdor (Mor ho!) a napriek tomu znie ľubozvučne. Všeobecne mám najviac ohlasov na moju slovenskú tvorbu. Ľudia sa nájdu v mojich textoch, oslovujú ich, pretože idú z duše, chytia za srdce. Opísať ťažké témy poéziou je podľa mňa ten najlepší spôsob, ako sa s nimi vyrovnáť. A potom sú pocity a zážitky, pre ktoré sú slová málo. Tam, kde končia, začína sa hudba. Dokáže povedať viac ako slová, najmä klavír ako hudobný nástroj je ideálny a jeho jazyk univerzálny. Toto je jedna z prvých básní vôbec, ktoré som napísala a myslím si, že je aktuálna aj dnes: Pradávný chorál z púšte znie / svoj vejár ticha rozprestrie / všetci sme svätí / pokorení tulákmi a vôňou neviestok / Arabela bez prsteňa / vlk i baránok s almužnou cnosťou cváľame / bláznivou špirálou meníme dobu / s démonmi zápasíme / a pritom často odkopneme aj to dobré / na čo narazíme so žezlom v ruke liečime mešec rán / byť všade prvý a všetkému pán / v klimatizovanom žalári sami seba stavíme na piedestál

Človeče, neblázni, vyplni ten bludný kruh / neskušaj, či sa vieš pod vodou nadýchnuť / pradávny chorál ten v tvojom srdci znie / má kľúč od tajomstva toho kto vie...

O ČOM JE REČ

Reč bude vlastne o Žitkovských bohyniach... „Vysoko v horách Bielych Karpát žili oddávna ženy obdarené výnimočnými schopnosťami. Dokázali liečiť a pomáhať s kadejakým trápením, vedeli poradiť a tiež údajne videli do budúcnosti. Hovorilo sa im „bohyně“ a svoje umenie si odovzdávali z generácie na generáciu... Čítam na prebale knihy českej spisovateľky Kateřiny Tučkové Žitkovské bohyně, ktorá sa mi v týchto dňoch dostala do rúk. Kniha vydaná po prvý raz v roku 2012 sa stala bestsellerom, vyšla už v niekoľkých vydaniach v náklade takmer dvestotísiac výtlačkov a bola preložená do sedemnástich jazykov. Nebývalý úspech, ktorým autorka prevýšila i v Česku dosiaľ najviac vydávaného autora Michala Viewegha. Ozvala sa vo mne samolúbošť autora. Ale, priznám sa, že po prečítaní knihy na jeden dúšok som musel uznať jej kvality. Príbeh románu je o to zaujímavejší, že sa odohráva na moravsko-slovenskej hranici. Cez Starý Hrozenkov, kde sa rozprestierajú Moravské Kopanice a Žitková, som neraz prechádzal autom od Trenčína na Moravu. Tajomná krajina Moravských Kopanic, porastená

lesmi plnými karpatských bukov a dubov, pomedzi ktoré presvitnú stráne s lúkami a úzke obrobené polička, okolo ktorých sa objaví osamote stojaca chalupa. Akoby ste sa ocitli v rozprávke o Janíkovi a Marienke, ktorých chcela zmárniť zlá ježibaba. Žitkovské bohyně. Príbeh je vyrozprávaný sugestívne Dorou ldesovou, ktorá patrí k posledným potomkom rodu

O moravských bohyniach a bohovaní

Peter ŠTRELINGER

žitkovských bohýň. Ona sa však mágiu „bohovania“ nenaučila, vyštudovala etnológiu a rozhodla sa napísať o bohyniach rozsiahlu vedeckú prácu. Pri zbieraní materiálov však objaví na konci deväťdesiatych rokov v archíve ministerstva vnútra operatívny zväzok ŠtB, vedený na vnútorného nepriateľa – jej tetu bohyňu Surmenu. O to prekvapujúcejšia je poznámka autorky na konci knihy, že „dokumenty použité v knihe sú vymyslené, vychádzajú však z existujúcich materiálov“. Taktiež osudy žitkovských bohýň sú sice podaktoré reálne, ale

mnohé sú iba autorkinou fikciou. Magický proces veštenia, zariekavania, vyslovovanie diagnózy – sa nazýva bohovaním, pretože označuje prosby k Bohu a vyjavenie toho, čo si objekt žiada. Sprostredkovateľky tohto vyjadrenia sa nazývajú bohyně. Mali by sa však nazývať skôr veštice (jasnovidky)... No ľud ich často nazýval aj čarodejnice či bosorky.

Cirkev si už v stredoveku uvedomovala nebezpečenstvo, ktoré hrozilo od týchto uchováateľov starodávnych obyčajov a rituálov. Bolo to prepojenie pôvodného pohanského náboženstva s kresťanskou vierou v Boha. A šírenie kresťanskej viery si uzurpovali oficiálni predstavitelia cirkvi, farári a mnísi. Cirkev práve aj preto označovala tieto ženy, ovládajúce tajomné umenie mágie, za spoločníčky diabla. Zvlášť v stredoveku začala proti nim organizovať „hon na čarodejnice“. K najznámejším spisom tohto druhu patrí Malleus maleficarum čiže

Kladivo na čarodejnice domini-kánskeho mnícha Heinricha Kramera (Insitorisa). Je to latinský písaná rukoväť, ktorá obsahuje teologický výklad temných nadprirodzených síl, najmä čarodejnic, vydaná prvýkrát v roku 1486, v ktorej sú dokumentované prípady a návody na prenasledovanie čarodejnic. Našu predstavu o procesoch s čarodejnicami určite spája Kaplického román Kladivo na čarodejnice a rovnomený film Otakara Vávru, ktorý sa stal podobnosťou na päťdesiate roky a politické procesy. Veľkolosinské a šumper-ské procesy, ktoré rozpútal pán Boblig z Edelstadtu a ktorého choré vyčíňanie lemovali hranice s desiatkami upálených žien odsúdených za čarovanie. Ako mi nedávno napísala autorka knihy spomienok o slávnej oravskej ľudovej liečiteľke Márii Dreveňáčkovej (ktorú možno prirovnáť k žitkovským bohyniam): „Dokonca jeden pán farár vyzýval svojich farníkov, aby spálili knihu o babke, lebo pochádza od diabla.“ Takže nielen žitkovské bohyně boli prenasledované za komunizmu tajnou políciou ŠtB a obviňované cirkvou za spojenie s diablom. Táto averzia cirkvi, zdá sa, pretrvala až do dnešných dní. Veď kniha o Babke z Liesku vyšla v roku 2017.

V poľských prezidentských voľbách sa očakáva tesný výsledok

Odklad plebiscitu zamiešal kartami

Martin JARINKOVIČ – Foto: internet

S ústupom koronavírusovej epidémie a odstraňovaním protiepidemiologických opatrení sa do popredia pozornosti aj v Poľsku vracajú pandémiou načas do pozadia zatlačené politické otázky. Témou číslo jeden sú tam momentálne prezidentské voľby, ktoré choroba Covid-19 nečakane zdramatizovala. Po dohode na presun dátumu ich konania na 28. jún 2020 sa v krajine opätovne rozbehla prerušená prezidentská kampaň.

Dohode o novom termíne volieb predchádzala dlhá politická debata, spojená aj s nečakanou roztržkou vo vládnom tábore Zjednotenej pravice. Hroziaci rozkol sa však skúsenému politickému harcovníkovi Jarosławowi Kaczyńskému (stranickému šéfovi strany Právo a Spravodlivosť) podarilo úspešne zažehnať. Obnovenie súladu v nej nakoniec potvrdilo aj nedávne vyslovenie dôvery vláde poľským sejmom. Po tom, čo sa opozícií podarilo obštrukciu sabotovať pokus vlády o presadenie korešpondenčnej formy hlasovania v pôvodnom májovom termíne, nakoniec zavládla všeobecná zhoda na posune termínu volieb na 28. jún.

Z odkladu volieb sa najviac môže tešiť najmä najsilnejšie libe-

POD POKRIEVKOU

rálne opozičné zoskupenie združené v Občianskej koalícii. Vďaka odkladu totiž mohlo uskutočniť výmenu kandidáta, o ktorej sa už skôr šepkalo a špekulovalo v médiách. Z volebnej súťaže tak definitívne vypadla neschopná Małgorzata Kidawa-Błońska a jej miesto nahradil primátor Varšavy Rafał.

■ ZMENA V OPOZÍCII

Trzaskowski. Trápenie kandidátky najsilnejšieho opozičného zoskupenia bolo najmä v závere jej boja už očividné, pričom jej rezignácia na prospech Trzaskowského bola priam úľavou – nielen pre ňu. Svedčí o tom aj fakt, že po obrovskom prepade podpory, ktorý utrhla (z takmer tridsiatich na päť percent), podpora jej alternanta hneď po nástupe vyskočila na vyše dvad-

Dvaja najväčší rivali predvolebného zápasu u našich severných susedov – Rafal Trzaskowski a súčasný prezident Andrzej Duda (vpravo)

saťpäť percent. Razantný nástup Trzaskowského v momente zmenil rozloženie politických síl v obnovennej prezidentskej kampani, pričom vrásky na čele spôsobil nielen vládnemu táboru a prezidentovi Andrzejovi Dudovi, ktorý si bol už takmer istý víťazstvom, ale aj ďalším konkurentom. Najmä však nezávislému Szymonovi Hołowniowi a Władysławowi Kosiniakowi-Kamyszovi (PSL – Poľská koalícia), ktorých nádeje na postup do druhého kola urobil takmer nereálnymi. Poukazuje na to vývoj výsledkov prieskumov verejnej mienky, ktoré, samozrejme, treba brať s rezervou. Podľa nich popri favoritovi volieb, terajšom provládnom prezidentovi (s podporou medzi štyridsiatimi až päťde-

siatimi percentami), má veľkú šancu dostať sa do druhého kola práve Trzaskowski, ktorý vytlačil Hołowniu i Kamysza, zápasiacich o druhú priečku. Aj keď je všetko stále otvorené, už teraz sa dá predpokladať, že hoci Duda získa najviac hlasov, druhému kolu s Trzaskowským sa, pravdepodobne, nevyhne. Výsledok tohto boja bude podľa prieskumov tesný a závisieť bude najmä od mobilizácie opozície, resp. či sa Trzaskowskému podarí osloviť voličov neúspešných opozičných protikandidátov, s ktorými musí zviesť tuhý boj počas prvého kola. Táto mobilizácia na negatívnom princípe – postavená ani nie tak na sympatiách k Trzaskowskému ako skôr na antipatiách k Dudovi a najmä vláde

PiS-u, bude zrejme rozhodujúcim faktorom druhého kola.

Terajší prezident reštartoval svoju kampaň presunutím dôrazu na investično-rozvojovú oblasť obsiahnutú v tzv. Dudovom pláne. Ten je postavený na štyroch pilieroch predstavujúcich strategické investície v oblasti dopravnej a energetickej infraštruktúry (prekopanie Vislianskej kory, projekt Balticpipe, Via Baltica či Centrálny komunikačný port), lokálne investície do miestnych komunikácií, školstva a turistiky, investície do zdravia a do uchovania životného prostredia. Prezident sa v svojom pláne prihlásil k vládnym zámerom rozvoja krajiny. Ako uvádza denník Rzeczpospolita, Trzaskowski, naopak, spochybňuje tieto priority preferujúc investície do miestnych samospráv ako protiváhy údajne „megalomanským“ rozvojovým zámerom vlády. Jeho argumentácia je v tejto otázke pritom účelovo populistická: vraj na čo je Poľsku nový Centrálny komunikačný uzol (port), ak v Berlíne do dvoch rokov dokončia nové letisko? Ušetrené peniaze by radšej rozdal zdravotným sestrám.

■ ZÁPAS O HODNOTY

Otázka investícií však podľa analytikov nebude nosnou otázkou predvolebného boja. Súboj o post hlavy štátu v druhom kole sa takisto nevyhne najmä zápasu o hodnoty. Liberál Trzaskowski, ktorý vo Varšave presadzuje politiku LGB-TI-friendly, sa tak na celoštátnej úrovni bude usilovať aspoň opticky dokonzervatívniť, ako to vtipne uviedol publicista I. Bender. Toto politické mimikry, mimochodom, už použil aj v sociálnej oblasti, kde na rozdiel od doterajšej opozičnej kritiky vládneho sociálneho programu podpory rodín, tzv. 500+, zrazu prejavil názor o potrebe jeho zachovania. Otázne však je, nakoľko týmto mimikry presvedčí väčšinového konzervatívneho poľského voliča. Rozhodne zrejme opäť súboj o to, či sa podarí viac zmobilizovať konzervatívny juhovýchod krajiny, alebo liberálnu Varšavu a prímorie s centrom v Gdaňsku.

Rezort pôdohospodárstva, ktorý pripravil Národný potravinový katalóg za takmer milión eur, sa viani v lete dostal do slepej uličky. Po takmer dvoch rokoch od spustenia narazil „na prevádzkové i kompetenčné limity rezortu“. Ministerstvo pod bývalým vedením prirovnalo tento projekt k start up-u, ktorý sa testoval za pochodu. Jediný rozdiel je v tom, že doň štát nalial milión eur. „Projekt je inovatívnym riešením. Fungovanie akéhokoľvek start up-u v skutočnosti overí až prax,“ znelo stanovisko ministerstva.

■ KATALÓG NA VŠELIČO

V katalógu sa podľa poslanca a predsedu agrárneho výboru parlamentu zo Sme rodina Jaroslava Karahutu nedajú kúpiť potraviny. „V Národnom potravinovom katalógu si môžete kúpiť obuv, oblečenie, lyžiarsky výstroj, nosiče na autá, všetko možné,“ vymenoval. Aj preto sa v súčasnosti vykonáva hlbkový audit. Jeho závery by mali byť známe už čoskoro.

Zdá sa, že sme svedkami konca projektu, ktorý mal mať kompetenciu definovať potraviny a suroviny, ktoré sú potrebné na zabezpečenie stravovania vo všetkých prevádzkach verejného stravovania financovaného z verejných zdrojov vrátane definovania ich kvalitatívnej úrovne. Na jeho základe sa plánovalo zabezpečiť prostredníctvom dynamického nákupného systému centrálnu verejnú obstarávanie potravín, ktoré sa malo sprístupniť prostredníctvom elektronického katalógu vo forme podkatalógov na báze komoditných, územných a časových členení a verejných obstarávateľov si tak mohli pohodlne, flexibilne a priamo objednať potraviny v požadovanej kvalite, množstve a frekvencii.

Národný potravinový katalóg postretol rýchlo smutný koniec

Labutia pieseň vari aj dobrého zámeru

Ján ČERNÝ – Foto: internet

„Touto cestou Vám oznamujeme, že e-shop Národného potravinového katalógu (NPK) bude spustený už v pondelok 2. júla 2018. Žiadame Vás, aby ste doplnili Vaše produktové listy na portál NPK.“ Tak sa to pre potenciálnych používateľov začínalo. Dobrá myšlienka však mala zlý koniec.

Projekt Národného potravinového katalógu aktuálne vníma minister pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR Ján Mičovský ako „veľmi úpadkový“, pri ktorom išlo o čiastku na úrovni dvoch miliónov eur. Minister tak reagoval na vyjadrenia koalície hnutia Sme rodina. „Táto veľká čiastka bola daná na zdanlivo dobrý cieľ, ktorý sa však vôbec nenaplnil. Dva milióny eur sa minuli a cieľ je v nedohľadne, nedosiahol sa. Prebieha audit, ktorý objasní vinníkov a budú vyhovené závery,“ spresnil Ján Mičovský. Projekt v súčasnosti podľa neho nezodpovedá tomu, koľko peňazí sa doň investovalo.

■ PÔVODNÝ CIEĽ

Národný potravinový katalóg mal priniesť možnosť slovenským výrobcam podstatne významnejšou mierou siahnúť na finančné prostriedky tých verejných obstarávateľov, ktorí si zadávajú potraviny. Na jeho základe sa mal skrátiť reťazec subdodávateľov. Veľmi dôležitou bola skutočnosť, že NPK mal ambíciu zabezpečiť zvýšenie kvality najmä školského, ale aj závodného stravovania dostupnosťou čerstvých potravín.

„Projekt NPK je podvod,“ vyhlásil to v NR SR poslanec za Sme rodina

Patrick Linhart. Na základe jeho trestného oznámenia, ktoré podal ešte vo februári, už začal vykonávať hlbkový audit minister pôdohospodárstva Mičovský. Poslanec Linhart skonštatoval, že zákazka na prvotne skvelú myšlienku bola nakoniec len zámien-

KAUZA

kou, aby sa mohol uskutočniť podvod. „Táto zákazka sa zadala priamo, účelovo, bez verejnej súťaže, a teda na mieru bez verejného obstarávania,“ pripomenul poslanec s tým, že pri projekte sa neuskutočnila ani štúdia či prieskum trhu. Zároveň bola podľa neho zákazka zadaná iba ako služba, nie ako dielo. „Takže keď sa skončila táto služba, prevádzkovateľ ju odpojil a štátu nezostalo v rukách absolútne nič. Keď si dnes kliknete na „npkinfo“, zobrazí sa vám e-shop, ktorý patrí súkromnej firme,“ dodal.

■ IBA BLYSKÁČ

Predchádzajúca rezortná ministerka Gabriela Matečná bola projektom NPK nadšená. Tvrdila, že potravinový katalóg je „výborná myšlienka“. „Je to úžasná vec, cez ktorú, boli sme presvedčení, budú nakupovať školy, školské jedálne a samosprávy pre

svoje sociálne zariadenia. Vybudovať takýto informačný systém, pomocou ktorého by sme sa ako keby vyhlili verejnému obstarávaniu, nie je však jednoduchá vec. Už sme do toho vložili obrovské množstvo prostriedkov,“ povedala v čase jeho funkčného spúšťania v roku 2018.

Už v januári 2019 tvrdila Jaromíra Halgašová, vtedajšia riaditeľka Potravinárskej komory Slovenska a súčasná poslankyňa SaS v Národnej rade Slovenskej republiky, že „jediný, kto má z tohto projektu otvorený úžitok, je súkromná firma, ktorá cudzopasí na potravinovom katalógu. Je šokujúce, že po vyše roku od spustenia skúšobnej prevádzky sa zrealizovalo iba päť obchodov za štyristopäťdesiat eur a že systém, ktorý má vraj zabezpečovať nákup zdravších lokálnych potravín, využili len dve školy“.

NA MARGO

Séria protirasistických protestov vo viacerých mestách USA jasne ukázala, v akom stave sa dnes nachádza multikultúrna spoločnosť. Napriek kvalitatívnemu zlepšeniu postavenia afroamerického komunity v druhej polovici minulého storočia sa dodnes mnohí americkí občania nestotožňujú s jej realitou a postavením. Niet sa čomu čudovať. Na oko demokratická krajina počas celej svojej histórie považovala túto časť populácie za menejcennú a tiež bezohľadne a potupne zlikvidovala pôvodné indiánske obyvateľstvo. Otrokársky systém umožnil vytvoriť z mnohých amerických dobrodruhov „vážených“ veľkopodnikateľov či „uznávaných“ politických predstaviteľov. Afroamerická societa aj preto mnohých potomkov európskych prisťahovalcov vníma ako nepriateľa číslo jeden. Nízka úroveň vzdelávacieho systému odsúva mnohých z nich na pokraj spoločnosti.

Spúšť ač zmien

Ohrozené sú však aj ostatné skupiny obyvateľstva. Postupnou globalizáciou výrobných procesov prišlo mnoho amerických rodín o príjmy. Prenesenie výroby do rôznych častí sveta, kde je výhodnejšia výroba a lacnejšia pracovná sila, prinieslo zatvorenie mnohých priemyselných podnikov a nárast nezamestnanosti. Vinou takého špekulatívneho podnikania sa mnohí Američania zo dňa na deň ocitli bez akéhokoľvek príjmu, ešte viac znásobili počet občanov USA na pokraji chudoby. Pohár trepezlivosti pretiekol až reštrikčnými opatreniami spôsobenými novým koronavírusom, ktoré vyvolali recesiú americkej i svetovej ekonomiky. Nečudo, že kontroverzný policajný zásah spustil v tejto zdecimovanej krajine sériu protestov proti aktuálnemu svetovému hospodárskemu a politickému usporiadaniu. Mnohí nahnevani Američania okrem odstránenia rasistických prejavov v spoločnosti požadujú aj zlepšenie ich sociálno-ekonomického postavenia.

V tomto boji neostali sami. Napriek bezpečnostným epidemiologickým opatreniam vyšla do ulíc aj vlna protestujúcich v ostaných častiach sveta. Je to však riziko. Tým, že v štátoch západnej Európy žije početná komunita afrických a ázijských prisťahovalcov, veľmi ľahko môže svoj hnev namieriť proti domácomu obyvateľstvu. Nie sú vylúčené ani etnické a náboženské konflikty, čo môže mať pre západoeurópsku spoločnosť tragické následky. Európa, ako ju poznáme dnes, nemusí v blízkej budúcnosti vôbec existovať. Treba sa s týmto popasovať. V pozitívnom slova zmysle sa môže stať aktuálna pandémia nového koronavírusu spúšťačom celosvetového kolapsu hospodárskeho a ekonomického systému, čo by za normálnych okolností nikdy nebolo možné. Na druhej strane môže priniesť katastrofálne následky, ktoré spôsobia zánik tradičných hodnôt západnej civilizácie a vzostup diktátorských a despotických režimov pod nadvládou islamských fanatikov na územiach, ktoré už nebudú pod kontrolou európskych štátov. Stredná Európa sa tak môže ocitnúť na dejinnej križovatke. Tým, že v tomto kontinentálnom území nežije početná islamská komunita, môže sa v blízkej budúcnosti stať nosným pilierom tradičných európskych hodnôt.

Matej MINDÁR

Školský expert PhDr. Ladislav PAJTINKA, PhD., o tom, ako učitelia zvládli pandémiu Ponechať školstvo na samospád bolo alibistické

Zhovárал sa Ľudovít KUSAL – Foto: archív SNN a Emil SEMANCO

Žiaci a študenti prestali navštevovať školy pre pandémiu choroby Covid-19 v polovici marca. Až prvého júna sa triedy otvorili pre prvákov až piatakov základných škôl. Ostatné školy ostali zatvorené naďalej až do 15. júna, keď sa otvorili všetky školy. Ako sa s takýmto nečakaným zásahom vyrovnal slovenský školský systém? Časť učiteľov novú situáciu s koronavírusom zvládla, hodnotí v rozhovore o súčasnom stave vzdelávania na mládež a jeho ďalší vplyv do budúcnosti PhDr. Ľubomír PAJTINKA, PhD., bývalý riaditeľ Štátneho pedagogického ústavu a poradca ministra Jána Mikolaja pre reformu školstva.

• **Takú situáciu, akú spôsobil nový koronavírus, naše školstvo nepamätá. Poznáme trebárs školské prázdniny zavinené rôznymi kalamitami, ale to išlo o dočasnú záležitosť s regionálnym dosahom. Ako poznačí táto kríza naše školy?**

Každý takýto výpadok vo výchove a vzdelávaní, samozrejme, zanechá svoje stopy. Čím je „výpadok“ dlhší, tým sú škody väčšie. Napriek tomu, že sa všeobecne hovorí o tom, že sa naši žiaci učia „na diaľku“, treba si povedať pravdu priamo do očí: tento deficit vedomostí, zručností a kompetencií, ktoré mal žiak v tomto období nadobudnúť na odbornej úrovni, sa bude dobiehať v novom školskom roku, respektíve v nasledujúcich rokoch veľmi zložito. Ak sa vôbec dobiehať bude. Ministerstvo totiž vydalo vyhlásenie, že počas obdobia, kým sú žiaci doma, ponechávajú výučbu a jej metodiku na učiteľoch, že im nebudú nič predpisovať. Je to veľmi alibistické.

• Prečo?

Tak ako žiaci, rodičia ani učitelia neboli pripravovaní na takúto krízovú situáciu. Okamžite sa mali mobilizovať najlepšie pedagogické autority na metodiku a obsah vzdelávania a mali pripraviť návrh postupu v tejto situácii a stratégiu odstraňovania deficitov vo výchove a vzdelávaní. Žiaľ, nič také sa nestalo, o procesoch sa stále rozhoduje od úradníckych stolov, za ktorými nesedia vždy odborníci.

• **Udialo sa u nás niekedy niečo podobné?**

Naposledy takýto veľký výpadok vo výchove a vzdelávaní zažili naši starí a prastarí rodičia počas druhej svetovej vojny od septembra 1944 do konca decembra toho istého roka. Školy sa premenili na vojenské lazarety a ubytovne partizánov a vojakov. Žiaci i učitelia zostali doma a čakali, čo bude. Do školy sa vrátili až po troch-štyroch mesiacoch. Pravdaže, nároky na nich boli oveľa nižšie ako v súčasnosti, ale učitelia museli zameškané učivo „doháňať“ niekoľko mesiacov.

• **Ako to teda ovplyvní ďalšiu úroveň vzdelania?**

Úroveň vzdelania človeka v čase povinnej školskej dochádzky i prípravy na svoju profesionálnu kariéru je v priamej úmere aj s počtom vyučovacích hodín naplnených nadobúdaním nových informácií a zručností na vyučovacích hodinách. Je preto faktom, že zameškané hodiny, ktoré sa dnes neodučia na vysokej odbornej úrovni, nedávajú žiakom a študentom to, čo by mali. Pokles kvality vzdelávania a vzdelanosti mladých v tomto období sa premieta najmä do straty motivácie učiť sa, naruší pravidelnosť a organizáciu učenia sa. Situácia bude mať dosah aj na pedagogické zbory, ktorým nejaký čas potrvá, kým sa opäť skonsolidujú a naberú strategické tempo vzdelávania v súlade so štátnym a školským vzdelávacím programom.

Treba si uvedomiť, že väčšina slovenských škôl neodučí každý týždeň štandardne a kvalitne tridsať až tridsaťšesť vyučovacích hodín (v piatom a šiestom ročníku je to tridsať vyučovacích hodín týždenne, v siedmom, ôsmom a deviatom ročníku tridsaťštyri vyučovacích hodín). Ak bude súčasná situácia trvať, tak od polovice marca do konca školského

roka bude žiakom chýbať viac ako štyristopäťdesiat vyučovacích hodín rozložených do zhruba dvanástich

Člen Pedagogického odboru Matice slovenskej a expert na slovenské školstvo Ľubomír PAJTINKA tvrdí, že koronakríza preukázala, že si musíme viac vážiť učiteľov a vzdelanie.

predmetov. Žiaľ, ministerstvo tieto údaje nezverejňuje – buď zámerne, ale skôr preto, že s nimi zatiaľ vôbec nepracuje.

• **Na túto situáciu neboli pripravení nielen naši pedagógovia, ale ani tí vo svete. Dalo sa na to vôbec pripraviť po stránke zabezpečenia obsahu, dodržania osnov či vybavenia technikou?**

Až stotridsaťosem krajín z celého sveta zastavilo vyučovací proces a riešilo v prvom rade, ako zabezpečiť zdravie detí a učiteľov. Treba povedať, že u nás, ale ani v mnohých iných krajinách nejestvujú scenáre na podobné krízové situácie. Napriek tomu si myslím, že ak by sme boli v minulosti pracovali na novej kvalite využívania informačných technológií, mohli sme súčasnú situáciu zvládnuť s menšími stratami. Spomínam si, že v minulosti sa v oblasti školstva „prešustrovalo“ niekoľko desiatok miliónov eur na zlepšenie využívania IKT vo vyučovacom procese. Za jednej vlády sa projekt rozbehol, nasledujúca ho zrušila, ďalšia prišla so svojimi firmami a dnes treba povedať, že naše školstvo je z hľadiska informatizácie v biednom stave.

• **Mohli by ste byť po tomto kritickom konštatovaní aj konkrétnejší...**

V prvom rade učitelia nie sú centrálné vybavené notebookmi či inými prenosnými zariadeniami s pripojením na internet, chýbajú portály s úložiskami digitálnych materiálov zoradených v systéme, nahraté vyučovacie hodiny všetkých kľúčových tém v jednotlivých predmetoch a ročníkoch. Už v roku 2006 som navrhol, aby všetci učitelia dostali notebooky s bezplatným pripojením na sieť a aby sa začal budovať centrálny vzdelávací internetový portál pre školstvo. Návrh projektu takéhoto portálu máme spracovaný, ponúkali sme ho ministrom Mikolajovi, Čaplovičovi a Plavčanovi a chýbalo málo a už sa mal realizovať. Prišli však zmeny vlády a z projektu nebolo nič. Podobné portály a stratégie možno nájsť vo viacerých krajinách sveta, najmä na severe Európy. V Anglicku funguje takýto portál už od roka 2005 a je spolufinancovaný britským

ministerstvom školstva ročne sumou dvadsaťpäť miliónov libier. Učiteľská televízia vysiela dvadsaťštyri

Mnohým, najmä starším školákmi začína po týždňoch domácej školy dochádzať chuť a motivácia. Nastupuje apatia, nechcuť učiť sa, odkladanie povinností na „neskôr“ a únavný kolotoč dohadovania s rodičmi. Situácii nenahráva ani usmernenie ministerstva školstva, aby nikto neprepadol. Na jednej strane úľava pre rodičov, na druhej ešte väčší zabíjak motivácie. Školáci totiž môžu získať pocit, že vlastne o nič nejde.

• **Mnohé školy prešli na online typ vyučovania. Môže toto vyučovanie aspoň sčasti nahradiť riadne vzdelávanie?**

Tento druh vyučovania môže naozaj nahradiť vyučovanie len na krátky čas v krízovej situácii, ale treba jasne povedať, že to nie je plnohodnotná adekvátna náhrada vyučovania v triede, laboratóriu či dielni, alebo v telocvični či na ihrisku. Vážnym problémom je, že veľké percento žiakov nemá technické vybavenie a pripojenie na online vyučovanie. Televízne vzdelávacie programy klasické vzdelávanie

Väčšina slovenských žiakov a študentov sa pride do škôl iba rozlúčiť s týmto – verme že ojedinelým – školským rokom...

hodín denne na digitálnych a satelitných platformách a v súčasnosti veľmi efektívne pomáha počas krízy v anglickom školstve.

• **Zvládli učitelia svoju úlohu? Ako hodnotíte úroveň súčasného vzdelávania?**

Výučba na diaľku, ktorá trvala na takmer troch tisícokach slovenských základných, stredných a špeciálnych škôl fakticky tri mesiace, má rôzne podoby aj intenzitu. Jednotný systém neexistuje, zo strany štátu je všetko najmä o odporúčaníach. Časť učiteľov prechod na nové formy práce so žiakmi zvládla. Boli to najmä mladší učitelia a učiteľia s technickým vzdelaním. Na mnohých miestach sa však z technických a iných dôvodov vyučovanie usku-točňuje s veľkými problémami. Fakulty, ktoré pripravujú učiteľov, v minulosti svojich adeptov na takúto formu práce nepripravovali, takže dnešný učiteľ sa musí dopracovať k novej metodike najmä vlastným úsilím, za čo mu patrí naozaj veľký obdiv a vďaka.

• **Ako sa prejaví takýto stav na koncentrácii žiaka?**

taktiež nenahradi, je len doplnkovou, motivačnou náhradou vzdelávacích aktivít školy.

• **Tieto školy si niekedy mylia zaťaženie žiakov s objektívnou kvalitou vzdelávania a pristupujú k tomu tak, že na deti naváľajú toľko, čo unesú, spolu s rodičmi. Má to zmysel?**

Vzhľadom na obmedzené možnosti práce učiteľa so žiakom sa stáva, že učiteľ dávkuje žiakovi učivo vo veľkých objemoch, čo môže u časti detí vyvolať paniku či dokonca odpor. V týchto situáciách je dôležitá spolupráca učiteľa s rodičmi. Tu sme však pri vážnom probléme slovenského školstva, pretože u nás je najvyššia závislosť kvality vzdelávania detí v súvislosti s dosiahnutým vzdelaním rodičov. Žiaľ, máme vysoké percento rodičov s minimálnym vzdelaním, a to sa v dnešnej situácii veľmi negatívne prejaví na ich deťoch. Tí totiž len s problémami dokážu pomáhať dieťaťu zvládať učivo, ktoré deťom zadal učiteľ na domáce vzdelávanie. V sociálne vylúčených komunitách je tento problém najvypuklejší.

• **Na Slovensku sú stále miesta, kde stály signál nie je samozrejmosť, a ani počet počítačov v domácnosti sa nerovná počtu osôb v nej. Môžeme hovoriť, že deti z chudobnejších rodín či z odľahlejších kútov Slovenska bez internetového pripojenia sú znevýhodnené. Nehrozi, že návrat do škôl bude pre tieto deti náročnejší?**

Na Slovensku bolo v roku 2019 ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením osemstošesťdesiatitisíc ľudí, čo je 16,1 percenta obyvateľstva. Ide v drvivej väčšine o ľudí s nízkym alebo skoro nijakým vzdelaním a výchovou. To je jeden z dôkazov slabosti nášho školského systému a súčasne nízkou preferenciou vzdelania a múdrosti v našej spoločnosti. V dobre fungujúcich spoločnostiach je počet ľudí s nízkym vzdelanostným statusom oveľa nižší. Žiaľ, ani jedna politická strana nemala vo svojom volebnom programe zásadnú zmenu a obrat v tejto oblasti... V materiálnom nedostatku vyrastá na Slovensku každé piate dieťa. V každej našej triede je teda štyri až päť detí, ktoré vyrastajú v chudobe...

• **Vinou pandémie ostalo doma približne štyristopäťdesiat tisíc detí zo základných škôl, dvesto tisíc zo stredných škôl a niečo pod stotisíc študentov z univerzít. Ktorí z nich budú mať najväčšie problémy po skončení mimoriadnej situácie znovu sa zaradiť do vyučovacieho procesu?**

Návrat do školy po dlhých mesiacoch samoty nemusí byť pre všetkých rovnako príjemný. Kým jedna skupina detí si bude užívať vyúštenú prítomnosť kamarátov a na školský režim si rýchlo zvykne, u iných to môže byť komplikovanejšie. Mnohé deti totiž vo všeobecnosti znášajú zmeny horšie, zo všetkého nového majú traumu, strach, úzkosť a zvykajú si ťažko. Žiakom by mal v takom prípade pomôcť učiteľ, psychológ či rodič. O pocitoch by s nimi mali hovoriť. Deti potrebujú niekoho, komu sa zveria.

Odhadujem, že s návratom a dobiehaním učiva budú mať najväčšie problémy stredoškólači, ktorí majú zvyčajne nižšiu motiváciu na učenie sa a zvládanie povinností. O to náročnejšiu prácu budú mať ich učitelia.

• **Ako by mal vyzeráť začiatok nového školského roka?**

Myslím si, že najmä učitelia by mali byť pripravení na príchod žiakov, ktorí pracovali v druhej polovici minulého školského roka rôznym tempom a rôznym spôsobom a najmä neštandardne. Bude to chcieť, aby si učitelia pripravili s odbornou pomocou fakúlt pripravujúcich učiteľov, Štátneho pedagogického ústavu a metodických centier spôsob, ako zistia, v akom štádiu vzdelanosti sa nachádza ten-ktorý žiak či trieda. Inak povedané, dôležité bude, aby učitelia zistili východiskový stav do nového vyučovacieho obdobia s tým, že ak zistia nedostatky vo vzdelávacích štandardoch jednotlivých žiakov, bude potrebné vypracovať stratégiu, ako ich v priebehu nasledujúceho školského roka odstrániť tak, aby nezostali negatívne stopy na stave vzdelanosti tejto generácie. Súčasne sa však treba strategicky pripraviť aj na život s epidémiou v nasledujúcich mesiacoch, ak by sa objavila jej druhá vlna.

• **Priniesli uplynulé týždne aj niečo pozitívne?**

Každé zlo je na niečo dobré. Dôležité je, aby mali ľudia ochotu a schopnosti veci analyzovať a učiť sa. Aj obdobie, ktoré žijeme, je takéto. Prináša veľa problémov, ale súčasne nám dáva šancu, aby sme sa poučili a hľadali do budúcnosti múdrejšie riešenia a mali úctu k svetu okolo seba.

V oblasti školstva by nás mala kríza ponaučiť v tom, aby sme si oveľa viac vážili vzdelanie, školu i učiteľov.

Slovenská republika hlási výrazný prepád zamestnanosti a nárast dlhov

Na konci koronatunelu nevidno svetielko

Róbert HÖLCZ – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

Koronakríza pomaly ustáva a národohospodári si kladú otázku, čo nám po jej „covidovej vlne“ ostalo? Určite obrovský dlh, ktorý pri poklese aj HDP zvyšuje deficit verejných financií a verejného dlhu až tak, že ústavný zákon o rozpočtovej zodpovednosti sa stáva zdrahom papiera. Vláda určite bude meniť nielen jeho sankčné pásma, ale tiež chce zmeniť vstupný údaj pre výpočet dlhu tak, aby sa doň nepočítali požičané peniaze. K ďalším negatívnym javom tejto krízy je nárast nezamestnanosti, a to aj napriek tomu, že vláda vynakladá najviac peňazí na udržanie čo najväčšieho počtu pracovných miest.

V súčasnej situácii máme problémy zaplatiť náfučnú štátnu a verejnú správu, ale tiež zápasíme s udržaním doterajšej mzdovej úrovne produktívnych zamestnancov. Navyše už pomaly nemáme čo zahraničnému kapitálu ponúknuť, keďže počet kvalifikovaných zamestnancov u nás klesá, pritom ich nároky na mzdu sú stále vyššie a tí najlepší sú už dávno za hranicami. Preto sa ani nebudeme čudovať, keď sa zahraniční investori začnú obzerať po iných investičných príležitostiach.

■ ZLÉ SPRÁVY

Pre slovenské hospodárstvo to nie sú dobré správy. So spomalením ekonomiky sme sa stretli už v druhej polovici minulého roka, keď HDP zo štyroch percent klesol na polovicu, ale ešte bez výraznejšieho dosahu na rast nezamestnanosti. Údaje za prvý štvrtrok 2020, na ktorých sa pandémia podieľa necelý mesiac, však hovoria o poklese HDP o vyše päť percent. V priebehu druhého štvrtroka, počas ktorého boli zatvorené prevádzky poskytujúce služby a pozastavená výroba najmä v automobilovom priemysle, sa prepád HDP zdvojnásobil a nezamestnanosť presiahla sedempercentnú hranicu, čo predstavuje takmer dvestotisíc ľudí bez práce. Treba povedať, že rovnaký prepád spomínaných ukazovateľov je vo všetkých štátoch starého kontinentu. Aký bude stav v nezamestnanosti

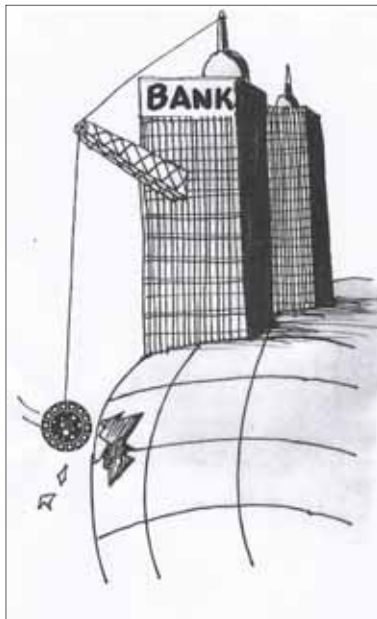
v septembri, keď na trh práce prídu absolventi škôl, navyše treba počítať aj so štrukturálnymi zmenami v štátnej a vo verejnej správe a napokon aj na úrovni podnikov, nebudeme radšej špekulovať. Budúci vývoj ovplyvnia viaceré faktory, z ktorých najväčšiu váhu bude mať dopyt po výrobkoch a službách na zahraničných trhoch, obnovenie prevádzok v sektore služieb a otvorenie hraníc u našich hlavných obchodných partnerov. To však bude závisieť od počtu nových infikovaných pacientov na Covid-19.

SVET FINANCIÍ

Na terajší vývoj makroekonomických ukazovateľov nemajú zatiaľ veľký vplyv opatrenia vlády na prospech živnostníkov a malých podnikov, týkajúce sa odkladov splatnosti daní a odvodov, keďže by potrebovali ich odpustenie na nejaké obdobie. Vláda počíta so zmenami v dôchodkovom a v daňovom systéme, ako aj so zavedením kurzarbeitu za podmienok, ktoré dohodnú aj sociálni partneri.

■ (PO)TÁPANIE VLÁDY

Domácnosti a firmy bez rozdielu predmetu podnikania a formy vlastníctva sa v období koronavírusu obracajú na vládu o finančnú pomoc, ale ona nemá v deficitných verejných rozpočtoch nijaké voľné peniaze. Podľa všetkého sa

nepozerala, či žiadateľ doteraz riadne pláti dane a odvody, zdaňoval zisky doma, dividendy nevyvážal do zahraničia a podľa zákona tvoril rezervné fondy. Ak žiadateľ podľa zákona splnil podmienky na poskytnutie peňažnej podpory, tak ich dostal. Väčšina z nás si teda kladie oprávnenú otázku, z akých zdrojov vláda peniaze získava? Najviac ich poskytuje ECB, ktorá sľubované peniaze však nemá z čoho „vyrobiť“. Preto sú jej peniaze ničím nekryté a za tie komerčné

banky vykupujú štátne a dnes už aj podnikové dlhopisy. O tom, že lacné peniaze ekonomike príliš nepomáhajú, svedčí aj to, že nedochádza k rastu inflácie. Tá dokáže pri poklese kúpnej sily eura znižovať narastajúce obrovské dlhy. Lacné peniaze by mali firmy motivovať viac si peniaze požičiavať za predpokladu budúceho hospodárskeho rastu, čo sa však v období pandémie nekoná. Lacné euro môže podporiť viac zahraničný obchod, ale na druhej strane zdražuje dovozy nielen surovín, ale aj dovolenky.

■ ZÁCHRANNÝ BALÍK

Ekonomiku eurozóny má podporiť aj nemecko-francúzsky návrh na vytvorenie päťstomiliardového finančného balíka, na ktorý si Európska komisia tiež musí požičať na medzinárodných finančných trhoch. Peniaze by členské štáty eurozóny dostali vo forme pôžičky, ale aj vo forme dotácie z európskeho rozpočtu. No ten nebol na roky 2021 – 2027 doteraz schválený. Zatiaľ sa nepodarilo dohodnúť ani na emisii spoločného dlhopisu bez termínu splatnosti, ktorým by sa financovali potreby najviac zasiahnutých štátov v eurozóne. V tejto súvislosti však treba povedať, že už sa objavujú otázky, či vládne opatrenia proti šíreniu koronavírusu nám napokon nespôsobia väčšie hospodárske škody ako sám vírus.

Prejav maďarského premiéra pri výročí Trianonu zarezonoval Európou

Orbánov „poetický“ revizionizmus

Roman MICHELKO – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Prejav maďarského premiéra Viktora Orbána venovaný stému výročiu Trianonu jasne ukázal, že maďarské politické elity majú napriek striedaniu politických garnitúr jednu konštantu. Tou je trianonská trauma. Iste, prejav Viktora Orbána nebol explicitný. Neobsahoval konkrétne požiadavky, jeho posolstvo však bolo jednoznačné – na maďarskom národe sa pred sto rokmi udiala krivda, ktorú si veľmi dobre pamätajú.

Prejav bol na jednej strane plný idealizácie maďarského národa, dejinnej reflexie tisícročnej uhorskej koruny, na strane druhej takmer v každom riadku bola deklarovaná pachuť zrady, ktorú na dobrom maďarskom národe spáchali podľa západné veľmoci. „Tisícročnému historickému Uhorsku napokon bodli nožom do chrbta sprisahania v Budapešti. Západ znásilnil tisícročné hranice a dejiny strednej Európy.“ Orbán ďalej konštatuje, že Trianon „nás zovrel medzi neobrátniteľné hranice, vzal nám naše prírodné bohatstvo, odrezal od zdrojov, z našej krajiny urobil celú smrť“. A trpká dodáva, že nové hranice koloniálne mocnosti narysovali rovnako ako v Afrike či na Blízkom Východe – podlo, cynicky a bez morálnych obáv. Trauma, ktorú dohodové mocnosti spôsobili Maďarsku, stále trvá a Viktor Orbán až prekvapivo otvorene zdôrazňuje, že toto Západu nikdy nezabudnú.

■ FRČKA MOCNOSTIAM

V tejto súvislosti si však neodpustil zopár štipľavých poznámok na margo mocností, ktoré z veľkého Uhorska urobili malé Maďarsko. Trocha prepiato, ale čiastočne pravdivo konštatuje: „V porovnaní so západnou Európou je Maďarsko ostrovom pokoja a bezpečnosti.“ A vzápätí: „Neexistuje už ani britské, ani francúzske impérium. To, čo z nich zostalo, sa momentálne nachádza v multikultúrnom zajatí

ich kolónií, ktoré sa im teraz mstia. Pred spravodlivosťou dejín neuniknú ani najväčší.“

Okrem vyplakávania nad zlým osudom a vierolomnými politickými partnermi však jeho prejav obsahuje aj viacero mobilizačných pasáží. „Dejiny nie sú milosrdné. Neodpustia slabosti. Bez borcov zanikneme. Keď poslúchneme vlašných nápadníkov, stratíme sa. Keď povolíme silám nezhody, stratíme sa. Maďari si už nikdy nemôžu dovoliť luxus slabosti. Nám vždy môže patriť iba to, čo dokážeme aj ochrániť. To je zákon, to je náš osud. Preto pre nás každý zápas trvá až dovtedy, pokiaľ ho nevyhráme. Preto nezaujíma dejiny Maďarov ani pri Moháči, ani pri Világoši, ani pri Trianone, a preto budú opäť žiariť všetky kamene na korune svätého Štefana.“

Práve pri tomto citáte z prejavu Viktor Orbán odhodil masku. Namiesto hrubých a rukolapných vyjadrení jeho aj slovenských adlatusov typu Pála Csákyho poetickou metaforou povedal, že napriek viacerým pádom vo svojej histórii – už spomínaný Moháč či Világoš a, samozrejme, aj najnovší Trianon – sa Maďari vždy dokázali postaviť a bojovať za veľkosť a celistvosť svätoštefanskej koruny.

■ DLHODOBÉ VÍZIE

Maďarská zahraničná politika pracuje s dlhodobými víziami. A to, ako už bolo spomenuté, bez ohľadu na striedajúce sa politické garnitúry. A, bohužiaľ, musíme konštatovať, že je aj čiastočne úspešná. Iste, maďarský revizionizmus zatiaľ nedokázal natrvalo rekonštruovať Veľké Maďarsko, ale Prvá a Druhá viedenská arbitráž by mali byť pre všetkých susedov Maďarska veľkým mementom.

Dlhodobá koncepcia maďarskej zahraničnej politiky je nasledovná. Vždy je argumentačne a medzinárodným lobingom pripravená na zdôvodnenie zmeny či úpravy hraníc. Medzivojnové obdobie nech nám je mementom. Koniec dvadsiaty rokov a celé tridsiate roky sa niesli v znamení „rothermeriády“. Maďarská zahraničná politika si našla svojho protektora v lordovi Rothermerovi, vplyvnej osobnosti britského verejného života a zároveň najväčšom tlačovom magnátovi v Bri-

tánii. Práve ten celé desaťročie senzibilizoval nielen britskú, ale aj európsku spoločnosť, vsugerujúcej jej, že Maďarom sa udiala krivda, ktorú treba odčiniť. No a potom už len stačilo, aby si maďarská diplomacia našla silného spojencu vo fašistickom Taliansku a územné nároky voči Slovensku a neskôr aj voči Rumunsku sa stali realitou.

Ako sa síce ukázalo, táto „revízia“ nemala dlhé trvanie, neprežila Parížsku mierovú konferenciu v roku 1947, ale zlé príklady tiahnu, a tak je maďarská diplomacia vždy v pohotovosti, čaká, kým ich susedia nie sú náhle oslabení, čaká na okno príležitosti, aby sa ich revizionistická politika naplnila a zároveň sú presvedčení, že ono skôr či neskôr nastane. Aj preto sa záver prejavu premiéra Viktora Orbána niesol, verím, že planom proroctve: „Áno, my sme tí, ktorí otočia osud Maďarska. Môžeme dúfať, že naša generácia, štvrtá generácia od Trianonu, ešte naplní svoje poslanie a Maďarsko privedie až k bránam víťazstva. Ale rozhodujúcu bitku musí vybojovať generácia po nás, piata generácia po Trianone. Definitívne kroky majú vykonať oni.“

■ SKRYTÉ PLÁNY

Je dobré, že Viktor Orbán mal takýto prejav, vďaka nemu vieme, aké sú jeho skryté plány. Ostrosť a nebezpečnosť jeho prejavu nezakryl ani jeho štýl, ktorý môžeme bez váhania nazvať „poetickým“ revizionizmom.

NA MARGO

Vedeli ste, že každá tretia slovenská domácnosť, kde dieťa alebo deti vychováva len jeden rodič, či každá štvrtá domácnosť s troma a viac deťmi si nemôže dovoliť mäsité jedlo či rybu každý druhý deň? To u nás platilo pred začiatkom koronakrízy a s tým súvisiacimi ekonomickými ťažkosťami, ktoré znamenali prudký mesačný nárast nezamestnaných v marci a apríli. Ako to bude v najbližšej štatistike chudoby na Slovensku vyzeráť, sa bojíme čo len pomyslieť.

Vírusy oslabili sociálny systém

Podľa odhadov analytikov by predkrízových 16,3 percenta rodín, teda osemstosedemdesiatdva tisíc ľudí, ktoré sa nachádzali pod hranicou chudoby, dnes predstavujú 373 eur mesačne pre domácnosť s jedným členom, mohlo narásť o ďalšie percentá a absolútny počet sa dostane nad psychologický milión občanov. Vo svete prinesie pandémia koronavírusu podľa Svetovej banky upadnutie do extrémnej chudoby pre štyridsať až šesťdesiat miliónov ľudí. Podiel ľudí, ktorí žijú na deň z menej ako 1,9 dolára, by sa mal zvýšiť z 8,2 percenta v roku 2019 na 8,6 percenta v roku 2020.

Okrem dosahu krízy na ľudí je však šokujúci aj dosah na celý sociálny systém v postihnutých krajinách. V našom prostredí stačí sledovať nárast výdavkov Sociálnej poisťovne, zverejňovaný na jej stránke, ktoré prinášajú investície krajiny do sanácie katastrofy cez škálu sociálnych dávok. Tie štát v súčasnosti sprístupnil oveľa širšiemu okruhu nárokovateľov, ako to bolo pred krízou. Mnohé situácie sú však na zamyslenie. Dochádza ku kuriozitám, keď napríklad matka poberá na jedno dieťa rodičovský príspevok a otec, ktorému zamestnávateľ oznámil, že v lepšom prípade bude pre neho robota o pár mesiacov, je s druhým dieťaťom doma na ošetrovnom. Ďalším príkladom je ošetrovné aj v letných mesiacoch, ktoré poznáme ako „prázdninové“. Aj tu bude nemocensky poisteným prístupné pandemické ošetrovné, dávka, ktorá je poskytovaná za normálnych okolností len na choré dieťa, a to najviac na desať dní. Len pre predstavu, kým v bežných mesiacoch vypláca Sociálna poisťovňa približne stosedemdesiat tisíc nemocenských dávok, za marec a apríl ich bolo vyše šesťstotisíc. K tomu treba prirátať nižší výber poisťného, odklady platieb odvodov a podobne. Na jednej strane sociálny systém nedosahuje požadované príjmy, na strane druhej vypláca rádovo viac podpory občanom ako za normálnych okolností. Všetko vďaka tomu je experiment. Nikdy sme na niečo podobné neboli pripravení z pohľadu sociálneho systému. Inšpirácie pre budúcnosť môžeme hľadať nielen v našich chybách a úspechoch, ale aj z poučení zo zahraničia.

Zaujímavé štatistiky priniesli prepočty úmrtnosti na koronu na milión obyvateľov, kde síce Švédsko suverénne viedlo s jedennásobným podielom oproti celosvetovému priemeru, no jeho ekonomika utrpela najmenej z okolia, a možno z celej Európy. Až budúcnosť ukáže, ktorý systém proti pandémie bol správny – švédsky alebo slovenský. Ľudský život však musí stáť vždy na prvom mieste. Možno nebudú u nás následne zmierať ľudia na chudobu, resp. na neposkytovanie zdravotnej starostlivosti na iné choroby, akou bol Covid 19.

Ľudovít KUSAL

JAZYK A DOROZUMIEVANIE

V jednej z bohatých slovenských televízií dostala hlásateľka za úlohu prečítať výsledky prieskumu voličskej vytrvalosti. Tie sa len tak hmýrili percentami a zlomkami percent od nuly až po sto. Prečítať taký text správne po slovensky je pre pracovníkov médií na Slovensku v súčasnosti jedna z najťažších, priam slyfovsky nevďačných úloh. Z profesijného prostredia danej televízie prenिकlo, že to bola jedna z foriem potrestania pracovníčky (pri dopravnej zápche v hlavnom meste zaparkovala na chodníku) predtým, ako ju mali vyhnúť do znepríatelennej a oveľa chudobnejšej televízie...

Percentá a zlomky po hotentotsky

To, čo sa na prvý pohľad zdá školačky jednoduché — rozoznať číslice od nuly po sto na papieri — sa totiž nedá ozvučiť inak ako slovami, a to sa zasa nedá vykonať bez poznania a vyslovenia slovenských čísloviek ako slovného druhu. A ten je mimoriadne citlivý na správne skloňovanie, spájanie a rozdeľovanie, čo predpokladá určitú školskú, prípadne vysokoškolskú prípravu a istý stupeň prirodzenej inteligencie. Prirodzene, že výsledky prieskumu spomenutá nešťastná hlásateľka odmoderovala tak, ako by to urobil v podstate každý druhý jej slovenský televízny alebo rozhlasový kolega takto: Na prieskume sa zúčastnilo „sedemnást celá štyri desiatí“ ... Vyhodnotených bolo „nula celá tri okruhov“ ... Zaregistrovali „dva celá dva neplatných odpovedí“...

Na takéto príklady čítania čísloviek na Slovensku sme si už zvykli. Svedčia o súčasnej úrovni ovládania spisovnej slovenčiny v takzvaných „mejnstrirových“ médiách, ako aj o nepripravenosti porušovaní zákonných nariadení o spisovnom jazyku vo verejných službách. Svedčia však najmä o hrozivom stave kultúrneho povedomia súčasnej a nastupujúcej generácie slovenskej inteligencie, ak vôbec o inteligencii možno ešte hovoriť...

Príklady chýbného čítania slovenských čísloviek v dnešných informačných prostriedkoch sú také časté, že by sa mali stať jednou z hlavných tém revidovania školskej a vysokoškolskej jazykovej výchovy. Rozbor konkrétnej relácie, odvysielanej v televízii s celoštátnym dosahom, nám kaže poukázat aspoň na dve najkrikľavejšie chyby, ktorých sa dopúšťame ako používatelia slovenského jazyka vo verejnosti: Výraz „celá“ nemožno spájať s hocijakým počtom; týka iba jednej celej (čísllice); dve číslice sú už dve celé, takisto tri celé, štyri celé. Od piatich vyššie je prípustný už iba výraz celých. To isté platí aj pre miliardu alebo nekonečný počet celých! Teda namiesto „celá“, ktorú často počujeme bezhlavo pripájať k hocijakému počtu jednotiek, môžeme použiť iba taký tvar, aký je v prirodzenej a kultivovanej slovenčine. Teda päť celých, podobne ako desať pekných, sto škarých, tisíc sklamaných atď. Po slovensky hovoriaci človek nikdy nemôže vysloviť znetvorené „päť celá“!

Spájanie nuly s výrazom „celá“ je takisto nesprávne. Tu platí iba spisovný tvar: nula celých!

Blažej BELÁK

Tohtoročná dovolenka na Slovensku môže byť po dlhšom čase najkrajšia

Cestovný ruch medzi kolapsom a oživením

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: Štefan KAČENA

Kam sa vybrať na dovolenku po zrušení núdzového stavu na Slovensku i v okolitých krajinách? Chorvátsko, Bulharsko, Grécko, Cyprus už sú prístupné a lákajú turistov k moru. Lenže z éteru počuť výzvy, aby sme pomohli našej ekonomike a prežili dni voľna na slovenskom území. Prečo nie? Veď svoju vlasť máme radi, tak si pomôžeme navzájom tým spôsobom, že peniaze nebudeme tento rok vyvážať za hranice, ale miníme ich doma. Navyše, druhá vlna pandémie stále visí vo vzduchu.

Nemusíme byť odborníkmi na cestovný ruch, aby sme si dokázali vo vlastnom štáte nájsť vhodné miesto na pekný pobyt. Kam sa vyberieme? Do hôr, k vodným plochám, za agroturistikou alebo budeme putovať a poznávať krajinu, mestá, pamiatky, kúpele? Na výber je toho dosť, stačí sa rozhodnúť.

SEZÓNA SA ZAČÍNA

Hneď po prvotnom uvoľnení obmedzení začali ožívať ako prvé slovenské horské destinácie a ich okolie. „Jazdíme do Tatier už tridsať rokov a nevedeli sme sa dočkať, kedy sa sem znova dostaneme. Máme to blízko cez hranicu, a keď ju otvorili, sadli sme do auta. Máme svoje obľúbené miesta, a hoci chodníky sú ešte uzavreté, tie naše cesty sú povolené, ideme len na tie chaty, ktoré sú otvorené,“ hovorí Martin Hardal z Ostravy.

Aj Liptovská Mara otvorila sezónu cez prvý júnový víkend. Prepojenie vodných športov a horskej turistiky prilákalo ľudí z celého Slovenska. Plávať sa odhodlali iba najväčší otužilci, ale člnkovanie a slnenie bolo jasným víťazom spomedzi rôznych aktivít. V blízkej Bešeňovej sa chystali otvoriť akvapark podobne ako inde po celom Slovensku. Cestovný ruch na Slovensku v posledných rokoch síce dynamicky rastie, ale je to len konštatovanie pri pohľade na hrubé čísla zohľadňujúce počty návštevníkov, prenocovania a tržby. Tržby vo všetkých službách, ktoré generuje cestovný ruch na Slovensku, pokračujú v posledných rokoch hranicu päť miliárd eur. Cestovný ruch dával v minulom roku v previazanosti s inými súvisiacimi odvetviami prácu vyše stošesťdesiat tisíc zamestnancom na celom Slovensku. Zároveň sa však ukazovalo už v roku 2019, že rozvoj cestovného ruchu na Slovensku nemá z dlhodobého hľadiska stabilný rast. No a nikto nemohol rátať s tým, čo nastane, keď príde pandémia a trojmesačný absolútny kolaps turizmu, pravda nielen u nás, ale po celom svete.

MEDARD TO PRIBRZDIL

Kúpele a kúpaliská stihli s odretými ušami začiatok sezóny ešte pred polovicou júna, no návštevníci sa do nich nehrnuli aj preto, že povestný Medard priniesol dažďa a búrky. Termálne vody a kryté bazény sa síce počasie báť nemusia, ale hostia majú vážnu prekážku v tom, či vôbec budú čerpať letné dovolenky, lebo boli dlho nútené doma, a ak majú prácu, musia si ju udržať aj za cenu obetovania letných radovánok. Pracovníci a podnikatelia v cestovnom ruchu majú vrásky na čelách, pretože štát im síce sľúbil podporu, ale zatiaľ to veľmi nepocítili.

Už pred pandemiou zaznelo varovanie odborníkov, že pri porovnaní nárastu návštevníkov Slovenska z hlavných európskych krajín, ale aj z iných trhov nedokážeme využiť celosvetovú konjunktúru, ktorá sa prejavila vo zvýšenom dopyte ľudí po službách cestovného ruchu. Inými slovami, nedokážeme sa z veľkého koláča odtrhnúť väčší podiel. Aj napriek rastúcemu počtu návštevníkov Slovensko nemá takú dynamiku rastu ako naše susedné a ostatné európske krajiny. Dôvody sú predovšetkým v potrebe neustáleho investovania a inovácie produktov, pretože domáci i zahraniční návštevníci sú náročnejší na kvalitu služieb, ale požadujú aj stále nové atrakcie, s čím rastie potreba neustáleho investovania.

Nuž, ako to bude v budúcnosti, to je zatiaľ otázka bez jasnej odpovede, lebo sa tu objavil začarovaný kruh. Hostia chcú lepšie služby, ale na rozvoj treba investície. Tie však momentálne nikto nevidí na blízkom obzore ani na vzdialenom horizonte. Napriek zvýšenému počtu návštevníkov, prenocovaní, ale aj tržieb cestovný ruch stagnuje. Prejavujú stagnácie vidno pre-

Tatranské chodníky a nevedné prírodné lákadlá našich veľhôr sa tešia na návštevníkov, a aj keď to bude ešte stále s daťakými tými obmedzeniami, na prítlačivosti im to neuberie.

Cestovný ruch na severnom Spiši má návštevníkom tiež čo ponúknuť – vari najväčším magnetom je tradičný splav rieky Dunajec v Pieninskom národnom parku.

dovšetkým v poklese konkurencieschopnosti, ktorá je dôsledkom nedostatku investícií a v pomalom raste zamestnanosti, ktorú brzdia neustále sa zvyšujúce náklady. Je to výsledok zlého nastavenia podmienok na podnikanie v službách. Treba zdôrazniť, že vyše deväťdesiat percent podnikov v cestovnom ruchu tvoria malé a stredné podniky.

MÁME ČO PONÚKAŤ

Cykloturistika je pre turistov jedným z možných riešení, ako veľa vidieť, zdravo sa hýbať a veta neminúť. Infraštruktúra v tomto segmente sa pomaly zlepšuje, no ešte to nie je ideálne. Faktom však je, že cykloturisti v bežných podmienkach sa usilujú vyhnúť miňaniu peňazí za ubytovanie, nanajvýš počas jednodňových výletov utratia niečo v reštauráciách, to však ekonomiku v širšom meradle nezachráni. Treba na to prijať systémové opatrenia.

Zväz cestovného ruchu SR dlhodobo poukazuje na potrebu zníženia sadzby DPH pre služby v cestovnom ruchu. Zníženie sadzby musí byť vnímané ako investícia krajiny pre ďalší rozvoj tohto odvetvia, ktorá sa v krátkodobom horizonte splatí v podobe ďalšieho nárastu počtu návštevníkov, vyšších tržieb a raste zamestnanosti. Vysoká sadzba DPH na Slovensku je hlavnou prekážkou pri vytváraní finančných zdrojov. Slovensko ako jedna z troch európskych krajín nemá zníženú sadzbu DPH na služby v cestovnom ruchu. Nedostatok vlastných zdrojov sa tak prejavuje v zníženej schopnosti vytvárať nové pracovné príležitosti či raste plátov, ale najmä v zníženej schopnosti investovať. Ďalšia príčina nedostatočného rastu počtu predovšetkým zahraničných návštevníkov spočíva v zanedbaní lepšieho využívania nástrojov, ktorými zabezpečujeme prezentáciu a propagáciu našej krajiny doma i v zahraničí. Ako hovorí odborník Marek Harbulák: „Sme si vedomí obmedzených zdrojov, ktorými sekcia cestovného ruchu na ministerstve dopravy dlhodobu disponuje, sme však presvedčení, že zmenou

nástrojov dokážeme efektívnejšie oslovit' potenciálnych návštevníkov Slovenska. Vieme rezortnému ministerstvu pomôcť pri tvorbe návrhov i sprostredkovať skúsenosti odborníkov z branže, aby sme prezentáciu Slovenska urobili atraktívnejšou a efektívnejšou, aby sa viac zviditeľnili všetky slovenské destinácie pre trávenie dovolenky.“

Po uvoľnení obmedzení sa otvorili brány aj pre kultúrnu turistiku, teda pre návštevy hradov, zámkov, kaštieľov, múzeí a galérií, ale aj sakrálnych stavieb, skanzenov, botanických a zoologických záhrad. V bratislavskej ZOO už otvorili aj kryté pavilóny a hostia môžu obdivovať všetky exotické živočíchy. Veľké nádeje do slovenských turistov vkladajú podnikatelia v agroturistike, ktorá tiež utrpela obrovské rany a finančné straty. „Budeme sa tešiť na každého jedného turistu, ktorý si príde vychutnať pobyt na našej farme a zažiť chvíle medzi našimi zvieratami,“ hovorí pani Jana z farmy v Stupave.

SLABÁ INFORMOVANOSŤ

Profesijné organizácie, združenia a zamestnávateľia vo Zväze cestovného ruchu SR privítali opatrenia, ktorými sa od 3. 6. 2020 umožnilo poskytovanie ďalších, pre turistov dôležitých služieb, akými sú kúpaliská, hotelové bazény a wellness služby. Poskytovanie týchto služieb počas začínajúcej letnej sezóny je veľmi dôležité nielen pre prevádzkovateľov, ale najmä pre turistov, ktorým zavčasu nevedeli poskytnúť informácie a vyhovieť ich požiadavkám.

Zároveň museli opakovane konštatovať, že informácie o rušení zákazov a otváraní prevádzok boli ohlasované s nedostatočným predstihom a bez konkrétnych prevádzkových i hygienických požiadaviek, čo spôsobuje nemalé problémy prevádzkovateľom. Je takmer nemožné pripraviť krytý alebo otvorený bazén v hotelovom zariadení v priebehu jedného dňa, niečo ešte napríklad celý akvapark. Cestovný ruch je pandemiou

jedným z najviac postihnutých odvetví, pričom, ako ukazujú prieskumy realizované Asociáciou hotelov a reštaurácií Slovenska i ďalšími organizáciami, práve medzi podnikateľmi v cestovnom ruchu je najväčšia časť zamestnávateľov a podnikov, ktoré nedokážu čerpať poskytnutú pomoc najmä pre nesplnenie nastavených podmienok, výšky či náročnosti spracovania žiadostí. Rovnako tak tieto podniky nedokážu využívať ani finančné nástroje, akými sú preklenovacie úvery a záruky. To je dosť závažná prekážka v snahe vrátiť sa do normálneho systému.

ZÁUJEM STAGNUJE

Marek Harbulák zo Zväzu cestovného ruchu hovorí: „Množstvo ubytovacích, ale aj stravovacích zariadení napriek zrušeniu zákazu a možnosti otvoriť svoje prevádzky tak nespravilo, a to z dôvodu nízkeho dopytu a záujmu zo strany hostí. Podnikatelia a zamestnávateľia v cestovnom ruchu očakávajú, že situácia sa výrazne nezmení ani počas letnej sezóny a rovnako tak ani na jeseň. Na túto nepriaznivú situáciu sme upozornili už na konci apríla, a preto sme adresovali príslušným rezortom konkrétne návrhy na prijatie opatrení, ktoré by mali podporiť odvetvie cestovného ruchu a podnikateľov, aby tak mohli aj naďalej vytvárať pracovné miesta, prilákať domácich i zahraničných turistov a prispievať tak do rozvoja regiónov vo všetkých kútoch Slovenska.“

Vidíme, že okolité a ďalšie európske krajiny sa rýchlejšie otvárajú pre turistov a zároveň prijímajú masívne finančné a iné nástroje na podporu podnikov v cestovnom ruchu. K prijímaniu opatrení na oživenie podnikania v oblasti cestovného ruchu vyzvala členské krajiny EÚ Európska komisia už 13. mája. Zväz cestovného ruchu SR navrhol vláde SR viacero opatrení a nástrojov na reštart cestovného ruchu: zníženie sadzby DPH na stravovacie služby, príspevok na rekreáciu, flexibilné čerpanie dotácie organizáciami cestovného ruchu a koordinované otváranie hraníc so susednými krajinami, z ktorých k nám prichádza najviac zahraničných turistov. Zväz cestovného ruchu SR a jeho členovia preto očakávajú, že príslušné rezorty a vláda SR sa budú zaoberať predloženými návrhmi a predstavia konkrétne opatrenia pre odvetvie cestovného ruchu.“

AKO V HOTELOCH?

Hotely na Slovensku dlho živali prázdnotou. Hostia sa do nich pomaly začali vraciať, ale ani po skončení núdzového stavu nebude situácia celkom bez obmedzení, hygienické pravidlá ostávajú sprísnené. „Chcem ubezpečiť všetkých, že hotely a reštaurácie združené v asociácii pristupujú k situácii spôsobenej šírením ochorenia COVID-19 zodpovedne, nabádame na dodržiavanie všetkých opatrení prijatých krízovým štábom, úradom hlavného hygienika SR. Záleží nám na tom, aby sa sme chránili zdravie zamestnancov a hostí. Uvedomujeme si, že prvoradou prioritou kompetentných je chrániť zdravie a životy občanov SR. Chceme vyzvať súčasnú vládu, ale aj predstaviteľov politických strán a hnutí, ktoré zostávajú budúcu vládu, aby sa urýchlene začali zaoberať prípravou opatrení na zmierenie negatívneho dosahu v cestovnom ruchu, na ktoré najviac doplácajú malé a stredné podniky. Záleží nám na našich zamestnancoch, nechceme však pristúpiť k ich prepúšťaniu, chceme zabrániť ďalším negatívnym prejavom súvisiacim so šírením tohto ochorenia, ale sami tomu nedokážeme čeliť,“ dodal M. Harbulák. Podľa neho sú hotely a reštaurácie pripravené prijať aj ďalšie opatrenia, ktoré pomôžu dostať situáciu späť do normálu za čo najkratšie obdobie.

Ministerstvo sa usiluje o čo najtransparentnejší výber riaditeľa národného divadla

Kto bude šéfovať SND po Petrovi Kováčovi?

Ludovít KUSAL – Foto: SND

Kreslo riaditeľa Slovenského národného divadla čaká po odstúpenom Vladimírovi Antalovi a po dočasnom riešení v osobe Petra Kováča na svojho nového majiteľa. Rezort kultúry si dáva pri jeho výbere veľký pozor, pretože nechce, aby sa opakovala situácia z minulosti. Kroky pri obsadzovaní postu šéfa Slovenského národného divadla viedli v minulosti k animozite medzi umeleckou scénou a úradníkmi z ministerstva. Najkrikľavejším prípadom bol Vladimír Antala, človek, ktorý sa do roka 2013, keď prišiel do SND na post ekonomického riaditeľa, pohyboval len vo finančnom prostredí, si rešpekt umelcov nezískal.

Zamestnanci ho nechceli, ale on tvrdohlavo vytrvával v dosadenej funkcii. Iste, v inštitúcii, ktorá disponuje kapitálom štvrtí milióna návštevníkov ročne, je dôležité správne manažérske rozhodovanie, no Antala nemal rešpekt podriadených, nakoniec tlak nevydržal a k druhému januáru tohto roka podal žiadosť o uvoľnenie z funkcie – oficiálne z vážnych rodinných dôvodov. Následne bývalá ministerka Ľubica Laššáková poverila dočasným vedením divadla Petra Kováča, ktorého mandát sa však práve skončil. Mimochodom, nie najlepšie dopadli predstavy Ľubice Laššákovy nielen v Bratislave, ale aj v Košiciach, kde v roku 2019 po dvadsiatich rokoch skončil vo funkcii generálneho riaditeľa Štátneho divadla Košice Peter Himič. „O mojom skončení som sa dozvedel predposledný pracovný deň. Pred skončením môjho mandátu. Výberové konanie na miesto generálneho riaditeľa nebolo vyhlásené, takže došlo len k povereniu,“ zveril sa médiám. Divadlo sa dostalo do provizórnej situácie, ktorá sa skončila až prvý júnový deň, keď po výbere komisie nastúpil na tento post Ondrej Šoth.

Prišla však korona, zatvorenie divadiel, citeľné výpadky v príjmoch, čo

bude mať určite vplyv aj na dramaturgické plány, počet premiér a podobne i potrebu prípravy nových variantov budúcich stratégií. A situácii sa muselo prispôbiť aj divadlo – v dielňach i doma sa šili rúška, vedenie vymyslelo niektoré nové formáty, ktoré presunulo do online priestoru. Pôvodne sa očakávalo, že celá divadelná sezóna je ukončená, ale nakoniec postupné uvoľňovanie opatrení v spoločnosti pomohlo aj divadlám, a to slovenské národné sa vrátilo s bláznivou komédiou (aké priznačné) Tak sa na mňa prílepila v druhej polovici júna.

■ TRANSPARENTNOSŤ

Snahu podriaďiť výber nového riaditeľa SND deklarovala ministerka Natália Milanová od nástupu do funkcie. „Chceme ísť cestou výberového konania, ktoré bude nastavené najlepšie, ako sa bude dať. Všetko, aby bolo nielen transparentné a aby ten, ktorý z neho vzíde, bol jedna akceptovaná, hotová osobnosť, ktorá bude mať víziu.“

Divadelný kritik Milan Polák si myslí, že orientácia na bulvárne tituly by nemala prevažovať a „na čele jednej z najvýznamnejších národných kultúrnych ustanovizní by mala stáť osobnosť, ktorá okrem pozitívneho

vzťahu k národu a jeho kultúrnemu rozvoju mala by mať aj dobré manažérske a organizačné schopnosti. Budeme od tejto osobnosti očakávať, že svojou činnosťou, vplyvom na skladbu repertoáru a vnútornou organizačnou, ale aj umeleckou štruktúrou posilní zmysel a ciele inštitúcie, ktorá má v názve slová „slovenské“ a „národné“. To by sa malo prejavovať najmä v repertoári, orientácii a výbere takých titulov, ktoré zmysel a ciele divadla v duchu jeho názvu potvrdzujú. Orientácia na takzvané úspešné zahraničné bulvárne tituly by nemala v repertoári prevažovať, podobne ako príliš veľa dramatizácií literárnych diel. Divadlu chýba cieľavedomá a fundovaná orientácia na pôvodnú slovenskú drámu s témami zo súčasnosti. Ale na vzniku a uvádzaní pôvodných hier treba systematicky a dlhodobo s autormi pracovať. Veríme, že nový riaditeľ SND väčšinu z takýchto očakávaní naplní a divadlo sa vráti k svojej pôvodnej funkcii na poli zveľaďovania národnej kultúry.“

Do procesu výberu svojho šéfa sa vložili aj zamestnanci SND, ktorí spísali výzvu požadujúcu transparentný výber riaditeľa, personálnu aj finančnú stabilizáciu divadla. Podľa nich sú za súčasný stav zodpovedné „individuálne

Na nového riaditeľa Slovenského národného divadla už čakajú aj herci činohry. Aj oni mali do zmien na tomto poste čo hovoriť...

zlyhania, chybné kroky rezortu, nedostatočná komunikácia medzi rezortom a inštitúciou či chýbajúce štrukturálne podchytenie problémov“.

■ NOVÝ AŽ PO LETE

Generálneho riaditeľa SND by mala podľa nich vybrať nezávislá komisia, zložená z nominantov ministerstva kultúry, divadelnej a hudobnej fakulty VŠMU, SND a renomovaných českých divadiel. Dohladať na voľbu by mali nominanti z Národného divadla aj ministerstva kultúry. Ministerka privítala ich záujem na riešení vecí, ministerstvo už potvrdilo začiatok výberového konania a v rámci snahy o o čo najväčšiu transparentnosť pri súťaži dokonca oslovilo so žiadosťou o spoluprácu aj Transparency International Slovensko.

Nové pravidlá pri transparentnom výbere sa nebudú však týkať

len riaditeľa SND, ale ministerstvo chce takto postupovať aj pri výbere šéfa Národného osvetového centra. Celkovo pojem transparentnosť sa pri tejto téme opakuje často a s veľkým dôrazom. „Chceme, aby voľba generálneho riaditeľa SND zahŕňala verejnú prezentáciu jeho koncepcie pred výberovou komisiou, zostavenou z odborníkov. Budeme postupovať riadnym a transparentným výberovým konaním, presne tak ako je to štandardom v normálnej a vyspelej demokratickej krajine,“ uviedlo na margo toho ministerstvo. A kedy budeme poznať meno nového riaditeľa národnej divadelnej inštitúcie? „Celý proces výberu nového riaditeľa SND bude jasnejší až po lete,“ spresnila časový odhad postupu pre Slovenské národné noviny Zuzana Viciaňová z ministerstva kultúry.

Ondrej SLIACKY: Turecká studnička, Vydavateľstvo Maticie slovenskej, 2020

Kde sa ukrývala tá Turecká studnička?

KNIHA TÝŽDŇA

Viac ako poldruha storočia ohrozoval územia dnešného Slovenska krvavý tieň osmanského polmesiaca. Od pamätnej bitky pri Moháči v roku 1526, keď vojská sultána Sulejmana I. rozdrvili uhorskú armádu, až do oslobodenia Nových Zámok v roku 1685 podnikali turecké hordy hrôzostrašný seriál nájazdov a lúpežných výprav na domovinu našich predkov. Vypálili mnohé stovky dedín, miest a hradov, doktoré aj viackrát, pozabíjali desaťtisíce nevinných ľudí a ďalšie tisíce odviekli do zajatia. Ich útoky a rabovačky sa hlboko zapísali nielen do našej histórie. Pozostatky tureckých čias ostali aj v materiálnej kultúre a stavebných pamiatkach, v našej slovnej zásobe, samozrejme, aj v našom genofonde. A ktorý slovenský kraj nemá vo svojej klenotnici piesne, príbehy a povesti o Turkoch? Ba v ľudovej pamäti prenikli títo udatní, ale krvilační bojovníci aj do miest, na ktoré podľa historikov nikdy nevtrhli... „Turecká stopa“ skrátka nabrala vlastnú dynamiku a stala sa jedným zo špecifik našej duchovnej kultúry.

Ondrej Sliacky, jeden z najvýraznejších súčasných spisovateľov pre deti a mládež a popredný oživovateľ dávnych pokladov ľudovej slovesnosti (rozprávok a povestí), v knihe Turecká studnička (Vydavateľstvo MS, 2019) prerazprával dvadsaťšesť najkrajších povestí s tureckou tematikou – od legendárnej Studne lásky cez príbehy o zápasoch s cudzokrajnými útočníkmi a lúpežníkmi, ľudských drámach a tragédiách, ktorými táto krvavá epocha oplývala, až po prerazprávané balady a zavše aj úsmevné príbehy, aké stvorí len život alebo ľudová fantázia.

V knihe sa nájde zhruba celá južná polovica Slovenska – od malokarpatských vinohradov (kde sa ukrýva aj tá Turecká studnička) cez Pezínok, okolie Trenčína a Nitry, starobylé obce a mestá Banskobystrického kraja až po Dobšín, ktorá sa nielen v povesti stala dejiskom zverskej janičiarskej rabovačky. Svedectvo o tragickej udalosti sa dochovalo v zápiskoch očíťého účastníka miestneho ev. farára G. Piltziusa. Odkiaľ sa to čitateľ dozvie? Nuž, z kurzívovej poznámky v závere príbehu.

Ludovít KUSAL

MEDAILÓN

Zažila obdobia vrcholov, aj pádov. Obdobia úspechov, keď sa hovorilo o prešľakovaní televízií, i čas odmlky bez povšimnutia režisérov. Napriek tomu vždy v spoločnosti prekypovala optimizmom, šarmom a dobrou náladou, hoci doma často zažívala stavy depresie. Neuveriteľných šesťdesiat rokov sa posledný júnový deň dožíva herečka Anna ŠIŠKOVÁ.

Herečka Anna Šišková jubluje

Vyrastala vo Vrátnej doline v dedinke Štefanová, kde žila do štrnástich rokov, neskôr sa s rodinou presťahovala. Neštudovala herectvo, na VŠMU ju nezobrali. Keďže mala rada deti, aj mama bola učiteľka, nebolo o čom pochybovať a Anna išla na pedagogickú fakultu do Trnavy. Počas vysokej školy často chodila do divadla v Trnave. Kamarátila sa s hercami, túžila stáť na javisku. „Nemala som však školu ani skúsenosti z profesionálneho divadla. Išla som na kasting do divadla v Spišskej Novej Vsi. Tam ma nezobrali, ale dali mi príležitosť v Divadle Jonáša Záborského v Prešove,“ zaspomínala si v jednom rozhovore. Po dvoch rokoch prešla do Divadla pre deti a mládež v Trnave (dnešné Divadlo Jána Palárika), kde sa zoznámila s hudobníkom Jarom Filipom a zo vzťahu vzišla staršia dcéra Dorota. Neskôr mala s režisérom Jurajom Nvotom dcéru Terezu.

Dlhé roky účinkuje v bratislavskom Divadle Astorka Korzo '90. Za svoje herecké kreácie získala v rokoch 2001 a 2003 cenu DOSKY. Zrejme najdôležitejšou životnou rolou bola postava Marie v českom filme Musíme si pomáhať. Film sa odohráva počas nemeckej okupácie v čase druhej svetovej vojny a opisuje hrdinstvo rodiny, ktorá schovávala doma utečencov z koncentračného tábora. Priniesol jej výraznejšiu slávu aj u českých divákov. Za rolu v tomto filme získala v roku 2000 cenu Českého leva. Isté obdobie herečka žila v Česku, no stále hrávala i v Astorke. Spomeňme aj jej ďalšiu tvorbu – filmy Indián, Špina, kde si zahrála mamu hlavnej hrdinky Leny, 10 pravidiel, ako zbalit dievča, Hasiči, Veni, vidi, vici. Okrem toho napísala knihu poviedok s receptami Nič lepšie nepoznáme.

Ludovít KUSAL

HUMORESKA

Plač a náreky sa stávajú módou. Okrem politikov horké slzy prelievajú aj slovensko-maďarské internetové spravodajské portály s koncovkou bodka SK. Posttrianonské usporiadanie štátov a spoločností skúmajú zhora i zdola. Ideovo priehľadné hľadanie vinníkov mimo vlastných radov, kádovanie oslobodených národov. Pôvodný slovník z prvej ČSR, ktorý obviňoval zo „zábory Felvidéku“ Čechov, už nie je po vzniku samostatného Slovenska v kurze. Vierolomní a nevďační boli Slováci, ktorým bolo v Uhorsku sveta žiť. A hneď to dali najavo po rozbití Uhorska.

Autor nedávno zverejneného populárno-historického článku,

dobré erudovaný v maďarských názvoch ulíc v Bratislave, plače nad premenovaním Arpád utce na Svätoplukovu ulicu či András király téru na Šafárikovo námestie. A prekáža

menšinové maďarské názvy ulíc nevedno. Samozrejme, autor nezabúda na zbúranie sochy arpádovského bojovníka na Devíne, ktorú ako jednu zo siedmich sôch roztrúsených

– štvorturolie na Zobore. Žulový pamätník so štyrmi vtákmi, hľadičami na štyri svetové strany, zlikvidovali legionári v tom istom roku, aj keď nie celkom úspešne. Nárek

lov slovenského národa a národnostného útlaku...

Nehodno odborne polemizovať s podobnými názormi zástancov či pohrobkov Veľkého Uhorska, ktorých v tomto roku výročia Trianonu bude nečítane. Z jednej aj z druhej strany hranice. Skôr je potrebné ich dávať do kontextu s významom Maticie slovenskej a Slovenských národných novín pre Slovensko týchto dní. Prinášať skutočný neskrešený pohľad na minulosť i súčasné dianie. Neútočne, fakticky. Od tzv. mienkotvorných médií je zbytočné očakávať akékoľvek pronárodné aktivity a, žiaľ, ako to momentálne vyzerá, ani od verejnoprávných médií či väčšiny predstaviteľov politického spektra.

Milan ČASNOCHA MIKŠ

Internetové vyplákanie za zabratým Felvidékom

mu zhodenie tabúl s názvami ulíc v maďarčine po vzniku prvej ČSR. V tom pocite ukrivdenia nad absenciou tabúl v maďarčine prehliada, že v roku 1720 Bratislava mala polovicu obyvateľov nemeckého pôvodu, tretinu Slovákov a len sedemnást percent Maďarov. Ešte aj v roku 1880 bol podiel Nemcov šesťdesiatšesť percent a celé okolie slovenské a chorvátske. Načo tam teda boli

po Uhorsku na oslavu tzv. milénia „zaujatia vlasti“ nechal postaviť člen uhorského snemu Koloman Thaly v roku 1896. Keď čs. legionári v roku 1921 túto disneyovskú postavku na dvadsaťmetrovom stĺpe zvalili, Slovenský denník súsošie opísal ako primitívne a kaziace výhľad na scenériu Devína.

Ako inak, autor nezabúda ani na druhý z uvedených pamätníkov

za bývalou sochou Márie Terézie nechýba ani v spomínanom článku. V tom, že dobová polícia nevypátrala vinníkov ničenia pamätných tabúl a sôch svätých so vzťahom k Uhorsku, vidí autor zámerné protimaďarské konanie a prenesene ironizuje skutočnosť, že tieto sochy pre Slovákov sú symbolmi ťažkého obdobia maďarizácie a núteného odnárodňovania, prenasledovania predstavite-

Popri stom výročí SND si treba pripomínať aj kmeňových autorov našej prvej scény

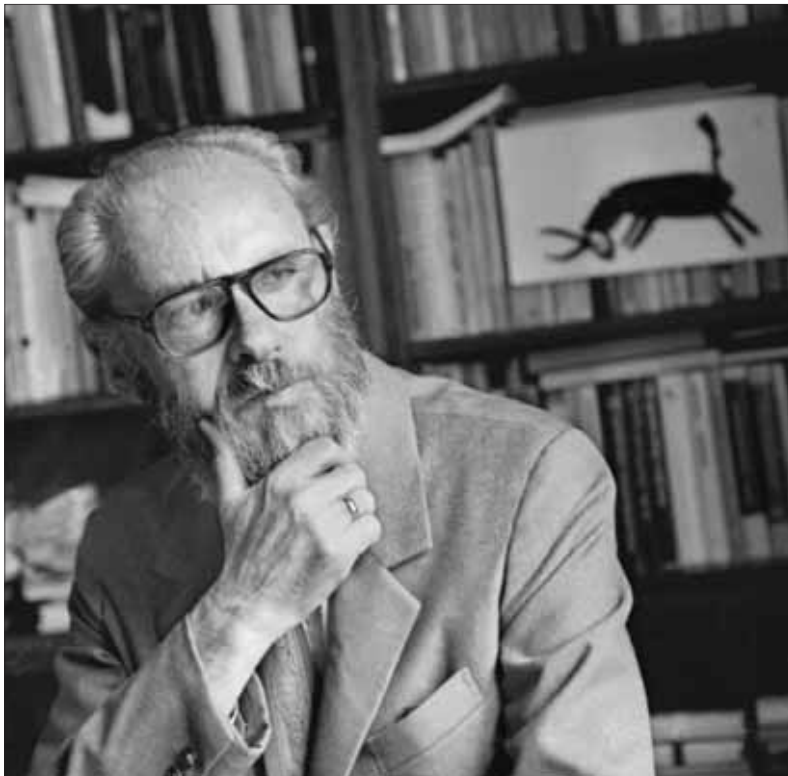
Peter KARVAŠ: Literatúru možno pestovať aj posmrtné...

Pripravila Anna SLÁVIKOVÁ – Foto: Wikipédia

V roku storočnice založenia Slovenského národného divadla v Bratislave sme si koncom mája pripomínali aj sté výročie narodenia nášho významného spisovateľa, dramatika, publicistu, divadelného teoretika a vysokoškolského pedagóga Petra KARVAŠA. Patril k povojnovým autorom a v druhej polovici minulého storočia ho možno považovať za kmeňového dramatika našej prvej národnej scény.

Budúci dramatik sa narodil 25. apríla 1920 v Banskej Bystrici a nádherný dom ich rodiny na Hornej ulici 55 bol natoľko atraktívny, že si ho počas vojny vyhládlo gestapo, v roku 1944 Karvašovcov vysťahovalo a usídlilo sa v ňom. To nebolo jediné príkorie, ktoré museli znášať. Po prijatí rasových zákonov sa Petrov otec lekár dostal do koncentračného tábora a skončil svoj život vo väpenke v Nemeckej. Peter bol načas internovaný v pracovnom tábore a nebyť vtedajšieho správcu Matice slovenskej Jozefa Čigera Hronského i viacerých významných osobností kultúrneho života v Martine pravdepodobne by sa nedožil tých aktivít, ktoré ho vyniesli medzi najvýznamnejšie osobnosti nášho kultúrneho života. Stal sa redaktorom Slobodného slovenského vysielača v Banskej Bystrici, ktorý sa počas SNP musel presúvať cez Prašivú, Chabenec, Ďumbier spolu s partizánskymi jednotkami. Osobné zážitky z toho obdobia umelecky stvárnil vo viacerých svojich dielach. Využila som naše osobné stretnutia aj zaujímavé debaty s ním a zaznamenala som ich v knihe Vyznania osobností Slovenska. Nezaškodí pripomenúť si myšlienky tejto rozhľadenej osobnosti teraz pri jeho storočnici...

Vzťah ku kultúre a k umeniu nadobudol v rodinnom prostredí. Jeho matka bola akademická maliarka dcéra významného slovenského maliara Dominika Skuteckého. Karvaš prejavoval mnohostranné tvorivé nadanie od útlej mladosti, sústredenejšie sa začal venovať literatúre a dramatickej tvorbe. Patril medzi prvých autorov rozhlasových hier, neskôr aj divadelných. Viaceré z nich okrem ochotníkov uvádzali i profesionálne divadlá, či už Slovenské komorné divadlo v Martine, Národné divadlo v Košiciach, tiež súbor Novej scény Bratislava, ktorý zakladal. Tituly ako Meteor, Hanibal pred bránami, Diplomati, Antigona a tí druhí, Veľká parochňa, Zadný vchod či Absolútny zákaz videli diváci na javisku SND v Bratislave. Polnočná omša bola okrem divadelného insce-

Dramatik Peter KARVAŠ nebol iba autor vážnych tém; obľuboval aj satirické formy a rád písal i humorné poviedky.

novania spracovaná aj v podobe celovečerného hraného filmu.

• • •
Verejnost pozná Petra KARVAŠA najmä ako spisovateľa a dramatika. Menej sa však vie, že bol aj vtipný a duchaplný spoločník, humorista a satirik. Práve z tejto stránky ho chcem predstaviť čitateľom SNN. Rozhovor vznikol v roku 1995...

• **Vo vydavateľstve Slovenský spisovateľ vyšiel v roku 1990 výber z vašich satirických a humoristických poviedok, fejtónov, causerii a črt pod spoločným názvom Zastavený čas, ktoré ste napísali ešte v rokoch 1941 – 1966. Táto kniha bola už raz vytlačená roku 1970, ale po krátkom čase ju zakázali, stiahli z knižkupectiev a dali zošrotovať. Prečo?**

Myslím si, že odpoveď nájdete najskôr v knihe samej, ak ju konfrontujete s časmi, v ktorých sme žili. Jednak sa satira v tom období zvlášť nenosila a humor každého druhu bol vopred podozrivý z podvratných, triedne nepriateľských a vlastizradných cieľov ani kniha, ani jej autor. Mal som patril medzi spisovateľov, ktorých po roku 1968 postihol priamy zákaz čokoľvek publikovať. Ba aj v čase, keď spomínaný výber z mojich veselých prózičiek ešte takrečeno existoval, nesmel sa nijako propagovať a šíriť. V knižkupectvách platil zákaz dávať knihu do výkladov a na pulty, v tlači sa nesmela spomínať ani kniha, ani jej autor. Mal som „absolútny zákaz“, čo je zhoda okolností aj názov mojej spoločensko-kritickej divadelnej hry. Bola posledná, ktorú uviedlo Slovenské národné divadlo

„po príchode vojsk“ a vzápätí ju stiahlo z repertoáru. Aj pre ňu som sa potom plných dvadsať rokov nesmel zjaviť na slovenských javiskách.

• **Keď ste vo svojich satirách zobrazovali a kritizovali mocných tohto sveta, nemysleli ste na to, že tým skôr či neskôr odpíšete aj sám seba?**

Spočiatku som na to, pravdaže, nemyslel, veď bola sloboda a satiru som pokladal za plnohodnotnú a plnokrvnú oblasť literatúry, jej východiská, ladenia, foriem, sociálneho zacielenia. Potom nasledovali krátke roky súbojov i bojov s hlavným tlačovým dozom, čo bolo ľubozvučné úradné krycie meno pre zákonite zriadenú cenzúru. Napokon som písal už s jasným vedomím, že moje práce tohto typu, a onedlho práce akéhokoľvek typu, dostanú sa k svojim čitateľom a divákovi až o nedohľadne dlhý čas. Mal som voľbu: zatrpknúť, izolovať sa a prestať tvoriť, alebo dať sa do roboty a dúfať, že to nebude nadarmo. Zvolil som si druhú možnosť a ešte dnes publikujem práce, ktoré vznikli v tamtom čase prohibície a „ostrakizácie“. Napokon, literatúra na rozdiel napríklad od hereckého alebo speváckeho umenia sa dá pestovať aj posmrtné. Závše, nazdávam sa aj lepšie než zaživa – človeka nemôžu stíhať a trestať.

• **Keď človek číta niektoré vaše prózy zo spomínaného výberu, nechce sa mu veriť, že vznikli pred polstoročím. Sú aktuálne i dnes. Žeby sa história tak verne opakovala?**

Nie, myslím si, že sa história verne neopakuje, že v najlepšom (či najhoršom) prípade sme konfrontovaní s povedomými variáciami a situáciami, skutkami a procesmi, ktoré nám, pravdaže, nenáhodne pripomínajú najostrejšie povedomé staršie modely. No najmä trvá, nerušené pretrvávajú živočíh „človek“, jeho tvár a postoje, prechmaty a mravné havárie, pokrivené charaktery a vzťahy k spoloč-

nosti. Všetko sa síce naozaj vyvíja a do tej istej rieky naozaj nemožno vstúpiť po druhý raz, ale veci sa nemenia priamočiari a jednosmerne (napríklad strmo nahor), ba ani nie dialekticky, ako sme si zvykli pohodlne predstavovať, lež smerujú často k podobným fyziognómiám a konšteláciám, pokleskom a poruchám, akým vďačí satira za svoje sužety už po stáročia, ba tisícročia. Nepochybujem, že by sa zjavovali, kontúrovali, artikulovali aj v spoločnosti robotov. Nič ľudské by im – a ich tvorcom – nebolo cudzie.

• **Vaša tvorba v posledných rokoch akoby zväznela, i keď v nej nie sú zriedkavé satirické formy a humoristické prvky. Žeby sa človek časom, totiž vekom, stával „serióznejším“?**

Nepokladám sa za zvlášť vážneho človeka a do akej miery som seriózny, musia posúdiť iní, najmä moji rovesníci. Rozhodne neverím často omieľanej a bezducho zneužívanej floskule, že „humor je veľmi vážna vec“. Akiste predstavuje jednu z najnamáhavejších a najriskantnejších činností človeka. Všimnite si, napríklad, nedostatok veselohier, ktoré na našich, a nielen našich, javiskách dnes vznikajú, ich kabaretizáciu a periferizáciu. No za čosi zvlášť vážne a nebezpečné pokladám, že explodovala inflácia humoru, jeho nie vždy zaslužená konjunkúra, jeho módné vlny a mikrovlnky, jeho úspešníctvo, totiž záľaha jeho mimoumeleckých foriem, ktoré však mimovoľne spolutvorí kritériá pre satiru a humor v umení. Humor nepokladám ani za profesiu, za stále zamestnanie, pokladám ho za nadovšetko vzácnu vlastnosť a plod svojrázneho talentu pri veľkom počte najnáročnejších umeleckých diel, za esenciálny a nenapodobiteľný druh a typ jeho umeleckosti, no predovšetkým za jav vnútri „regiónu“ umenia. Tak ako človek nemôže byť a priori autorom talentovaných, ba geniálnych diel, nemôže byť ani profesionálnym humoristom, ako sa to dnes nosí. Humor predpokladá osobitnú, vyššiu kvalitu videnia sveta a tvorivého procesu, vlastnosť literárnej či inej umeleckej tvorby, ktorú nemožno vopred proklamovať a žánrovo vymedziť. Špecifiká humoru v umení – medziiným úsmevy a smiech, ktoré vyvolávajú – sú skúšobné kamene, ktorých pravosť potvrdzuje spoločnosť skrze umelecké obecnstvo. Nemožno sa na ne špecializovať, ako sa nemožno špecializovať na genialitu.

Vo Veľkých Kapušanoch je múzeum svetového fotografa Roberta Capu

Piata vojna sa mu stala osudnou...

Marián ŠIMKULIČ – Foto: autor a ZATL

Dvadsaťdruhá piateho mája sme si pripomenuli výročie úmrtia svetového fotografa Roberta Capu. Pred šesťdesiatimi šiestimi rokmi nedaľko vietnamského Hanoja pri snímaní kolóny francúzskych vojakov urobil krok do zaminovaného poľa. Fotograf Capu ešte preniesli do najbližšej vojenskej nemocnice, ale mal také masívne poranenia, že jeho život sa už nedal zachrániť. Je viac ako symbolické, že vojnový fotograf Robert Capa skonal s fotoaparátom na krku vo veku štyridsať rokov. Piata vojna, ktorú fotografoval, sa mu stala osudnou. Muž, ktorého všetci poznali ako Roberta Capu, sa vlastným menom volal Andre Friedman. Bol synom krajčira z Budapešti, kde sa aj narodil 22. októbra 1913. Jeho matka Juliana Henrieta Berkovitsová pochádzala z Veľkých Kapušian. Práve tam je v priestoroch Mestského kultúrneho strediska umiestnená fotogaléria bratov Roberta a Cornella Capovcov. Jej zakladateľ riaditeľ PhDr. Štefan Töviš si takto zaspomínal na obdobie, keď

sa ju rozhodol zriadiť: „Dočítal som sa v jednom odbornom časopise, že matka Roberta Capu pochádzala z Veľkých Kapušian. V roku 2002 zavítal do mesta americký veľvyslanec na Slovensku Ronald Weiser. V krátkosti som mu vysvetlil, že z úcty k slávemu fotografovi by sme chceli otvoriť fotogalériu. O tri dni nato volali z americkej ambasády, že táto myšlienka sa im zdá zaujímavá a inšpiratívna a chceli, aby sme predložili našu predstavu.

ČRTA

Následne nám umožnili počas štrnásťdňových dní cez špeciálny kód prístup do archívu medzinárodnej fotografickej agentúry Magnum, ktorej spoluzakladateľom bol Robert Capa. Odtiaľ sme mohli stiahnuť svetoznáme fotografie, ktoré sme potrebovali. Tie sme doplnili v slovenskej, maďarskej a v anglickej mutácii aj pri životopisných a pracovných údajoch o oboch bratoch. Fotogalériu Roberta a Cornella Capa sme otvorili v roku 2002.“

Expozícia fotogalérie s najznámejšími fotografiami Roberta CAPU i s fotopriestrojmi, ktoré používal.

Vojnový fotograf Robert CAPA má po matke aj slovenské korene a vo Veľkých Kapušanoch, odkiaľ pochádzala, mu zriadili fotogalériu.

Robertov brat Cornell Capa bol dlhé roky riaditeľom Medzinárodného centra fotografie v New Yorku. Mal aj ďalšie bratove i svoje fotografie, ktoré sa chystal priniesť do novej galérie vo Veľkých Kapušanoch. Napokon však na otvorenie galérie neprišiel, pretože mu krátko predtým zomrela manželka Ester. Po Cornellovej smrti dedičstvo spravuje medzinárodná fotografická agentúra Magnum.

Dom, v ktorom údajne žila mama bratov Capovcov, stojí vynovený vo Veľkých Kapušanoch dodnes. Vo dvore je reštaurácia a piváreň nesúca meno svetového fotografa aj s jeho slávnymi fotografiami.

V Horných Salibách pribudol kontroverzný pamätník Trianonu Vďaka Bohu za tú mierovú zmluvu...

Text a foto: Mária PRIBELSKÁ

Horné Saliby ležia osem kilometrov južne od okresného mesta Galanta na Podunajskej nížine po oboch stranách rieky Dudváh. Boli a stále sú poľnohospodárskou obcou, aj keď sa dnes vďaka termálnemu kúpalisku menia aj na turistami vyhľadávanú destináciu.

Z histórie obce na <https://hornesaliby.sk/historia/> sa uvádza, že „územie bolo počas Veľkej Moravy slovanským sídliskom“. A ďalej, že až „po páde Veľkomoravskej ríše územie osídľujú Maďari“. Prvá písomná zmienka o obci je z roka 1158, keď sa spomína v podobe Zely (Sely), čo môže pochádzať zo staroslovanského názvu Selo – dedina, keď bola súčasťou Pannohalmského opátstva. V 16. storočí patrila Turzovcom, Bátoriovcom a v 17. storočí Esterháziom. Po rozpade monarchie po prvej svetovej vojne sa na základe rozhodnutia mocností podpísala mierová zmluva v Trianone štvrtého júna 1920 a obec bola pričlenená k Československu. Maďari ako nástupnícky štát sa s rozhodnutím medzinárodnej komisie nezmierili a neraz v minulosti sa usilovali o revíziu tejto zmluvy. Koncom tridsiatych rokov minulého storočia sa im to podarilo, keď sa spojili s nacistickým Nemeckom. Viedenská arbitráž 1938 prisúdila obec Maďarsku, kam patrila do roka 1945. Po druhej svetovej vojne sa hranica Maďarska vrátila do podoby, ako potvrdila Trianonská zmluva z roka 1920. Po

Hornosalibský vyplakávači za Veľkým Uhorskom ani neráčili pridať k svojmu „výtvoru“ aj slovenský text...

porážke fašistického horthyovského Maďarska nasledovala výmena obyvateľstva v roku 1947. Časť Maďarov sa vysídlila do Maďarska a do Horných Salib sa navrátili Slováci zo Slovenského Komlóša, ktorí tam po rozpade Uhorska v roku 1918 zostali. Ak by ste v Horných Salibách hľadali Pamätnú tabuľu, ktorá bola dlhé desaťročia na priečelí obecného úradu venovaná pamiatke našich osloboditeľov Sovietskej armáde,

bolo by to márne. Po poslednej rekonštrukcii budovy zostala akosi zabudnutá v depozíte. Pri všetkej úcte k Ho Či Minovi na tom istom mieste sa ocitla pamätná tabuľa venovaná vietnamskému prezidentovi, ktorý v júli roku 1957 počas návštevy Česko-Slovenska navštívil miestne JRD. Tabuľu v Horných Salibách odhalili na počesť šesťdesiateho výročia tejto udalosti! Dnes žije v obci okolo tritisícdevesto obyvateľov, z toho niečo cez tridsať

percent Slovákov. Časť z nich je združená v Miestnom odbore Matice slovenskej, v OZ Apovkamamovka a usilujú sa udržiavať tradície. V obci pôsobí aj organizácia Čemadoku, ktorá má štátnu podporu „za účelom zabezpečenia interkultúrneho dialógu a porozumenia medzi občanmi slovenskej národnosti a občanmi patriacimi k národnostným menšinám“. Robia však všetko, čo zásadám „interkultúrneho dialógu a porozumenia medzi občanmi ...“ odporuje. Opak je pravda! Navyše ignorujú skutočnosť, že nápis na akejkolvek pamätnej tabuľi má byť najskôr v štátnom jazyku a až potom v jazyku národnostnej menšiny. Aj tak sú naďalej finančne podporovaní. A musíme uznať, že sú aktívni. Jeden z pamätníkov odhalil Čemadok v roku 2009 sedmohradskému maďarskému spisovateľovi Albertovi Wassovi (1908 – 1998), ktorý bol po druhej svetovej vojne odsúdený v neprítomnosti za vojnové zločiny na trest smrti (zdroj https://cs.wikipedia.org/wiki/Albert_Wass). Ďalší pamätník v tesnej blízkosti postavila obec v tvare obelisku – s pamätným nápisom „1947“ pri príležitosti sedemdesiateho výročia výmeny obyvateľstva po druhej svetovej vojne. Treba oceniť, že k nemu sa môžu prísť pokloniť všetci bez rozdielu národnosti, ktorých táto dejinná udalosť zasiahla. No a do tretice čerstvo pribudla ďalšia pamätná tabuľa Čemadoku – tentoraz pri príležitosti stého výročia Trianonu so známou mapkou „roztrhaného Uhorska“ a s len s maďarským nápisom (na obr.).

ústredia MS, ktorý obdaroval prítomných knižnými darmi a tlačovinami z vydavateľstva Matice slovenskej. Popri besede mali účastníci príležitosť pri matičnej vatre poopekať si klobásu či slaninku. Svojím vystúpením zaujali aj Hencovskí divadelníci, ktorí pri príležitosti nedávneho sedemdesiateho piateho výročia ukončenia druhej svetovej vojny zahráli scénu z tohto obdobia a pripomenuli ňou obeť a dramatické osudy nielen vojakov, partizánov, ale najmä civilného obyvateľstva počas najväčšej kataklizmy v dejinách ľudstva. Projekt sa uskutočnil s finančnou podporou Matice slovenskej.

Na podujatí sa zúčastnil ako hosť PhDr. Martin Fejko, riaditeľ Členského

Zapálili trinástu mladomatičnú vatru

Text a foto: Miroslav GEŠPER

K zvykom, ktoré sa v mnohých obciach dodržiavajú dodnes, patrí stávanie májov. Slávenie mája siaha hlboko do pradávnej minulosti. Ľudia totiž verili, že sa v tom čase v prírodných cykloch deje mnoho zásadných vecí, spojených bezprostredne s ich životom.

V mierne posunutom termíne v súvislosti s núdzovým stavom, spôsobeným koronavírusovou pandémiou, už po trinásty raz sa v piatok 15. mája stretli mladí matičiari a široká

verejnosť pri rieke Ondave na tradičnej májovej vatre, ktorú pripravili v spolupráci s OP MS Vranov nad Topľou. Po jej zapálení predsedom OMM Hencovce Adamom Gešperom nasledovala beseda o pohnutých regionálnych dejinách vranovského regiónu s odkazom aj na širšie celoslovenské historické súvislosti, čím sa medzi mládežou a verejnosťou naplnila matičná myšlienka o uchovávaní historickej pamäti a jej rozvoji.

Vojtech LÖFFLER – dentista, ktorý má svoje umelecké múzeum Vytvoril tisícky hodnotných sochárskych diel

Michal MATEČKA a Anna NAŠTOVÁ – Foto: Emil SEMANCO, Wikipedia

V tomto roku si pripomíname tridsiate výročie úmrtia známej umeleckej osobnosti košického rodáka Vojtecha LÖFFLERA. Pri tejto príležitosti zorganizoval v máji Miestny odbor Matice slovenskej v Košiciach-Severe návštevu Múzea Vojtecha Löfflera v Košiciach.

Návštevníci si tu môžu pozrieť stálu expozíciu prác tohto významného sochára a jeho bohatú umeleckú zbierku diel košických výtvarníkov. Súčasťou expozície je tiež umelcova Pamätná izba. V nej sa nachádzajú viaceré predmety jeho osobnej potreby aj zbierka vyše dvetisíc kníh z oblasti výtvarného umenia, kultúry, histórie, náboženstva a geografie.

Vojtech Löffler sa z pôvodne obývaného domu na Kmeťovej ulici presťahoval na Alžbetinu – do terajšieho múzea, v roku 1988. Po jeho smrti v roku 1990 dom obývala jeho manželka ešte deväť rokov. Múzeum otvorili 17. decembra 1993. Umelec si prial, aby jeho diela ostali v dome pokope a aby v ňom bolo zriadené múzeum, preto sa rozhodol celý svoj majetok – vyše dvetisíc exponátov, venovať mestu. Svoju numizmatickú zbierku daroval Východoslovenskému múzeu.

Vojtech Löffler sa vyučil za dentistu. Výtvarné nadanie rozvíjal súkromným štúdiom v zahraničí. Prestavoval mnohé krajiny, kde pracoval v sochárskych ateliéroch a zbieral skúsenosti. V tridsiatych rokoch absolvoval študijné pobyty v Budapešti, vo Viedni a v Paríži, kde sa niekoľkokrát osobne stretol aj s Pablom

Medzi viaceré pôsobivé umelcove monumentálne realizácie možno zaradiť aj symbolický pomník generálovi Jaroslavovi Vedralovi Sázvskému na mieste, kde na Dukle zahynul.

Picassom. V roku 1937 sa uskutočnila vo Východoslovenskom múzeu v Košiciach jeho prvá výstava. V rokoch 1945 – 1947 bol v sovietskom zajatí, kde v sedemčlennej sochárskej skupine pracoval v zajateckom tábore. Po návrate domov sa spolupodieľal na zhotovení Pamätníka neznámeho protifašistického bojovníka na Námestí osloboditeľov v Košiciach, vytvoril tiež Pamätník protifašistických bojovníkov zavraždených pri tuneli v Ťahanovciach počas vyčíňania nyilašovcov. V rokoch 1956 – 1965 bol na študijných cestách v Grécku, Soviet-

skom zväze, Taliansku, Egypte, Libanone, Sýrii a Nemecku. Rok žil v Spojených štátoch amerických a Kanade. Vždy sa však rád vracal domov – do svojich rodnych Košíc.

Vojtech Löffler pomáhal mladým začínajúcim autorom a podporoval ich, vždy bol ochotný im poradiť a pomôcť v štúdiu. Podporoval ich aj finančne. Jeho rodny dom na Kmeťovej ulici bol vždy plný umelcov najrôznejšieho druhu, či už to boli spisovatelia, básnici, maliari, hudobníci i lekári. Stretávali sa a debatovali o politike, umení a literatúre. Usporiadával aj večery čítania.

Medzi jeho najznámejšie diela patrí Súsošie víťazstva na Dargove – pomník v tvare puknutého srdca, predstavujúci tragickú smrť generála Sázvského, a symbolická plastika Ruky ženistu. Obe sochárske práce sa nachádzajú na Dukle. Návštevníci východoslovenskej metropoly určite neobídu výrazný bronzový portrétny reliéf s erbom Františka II. Rákociho

Život, umelecká tvorba a spoločenské pôsobenie Vojtecha LÖFFLERA sú nerozlučne spojené s východoslovenskou metropolou.

na severnej stene Dómu sv. Alžbety v Košiciach, tiež bronzový reliéf Madony v kaplnke Šedých sestier a korpus Krista v rímskokatolíckom kostole v Krásnej nad Hornádom alebo fontánu v kúpeľoch Stós. V roku 1970 v Košiciach vytvoril spolu s architektom J. Gašparikom pamätnú tabuľu básnikovi Antonovi Prídavkovi, ktorý v tomto roku dostal Zlatú cenu Matice slovenskej in memoriam. Zapájal sa aj do reštaurovania kultúrnych pamiatok. Vytvoril niekoľko tisíc umeleckých diel komorného charakteru i spomínané monumentálne realizácie.

Vojtech Löffler je príkladom húževnatého umelca, ktorý sa vypracoval na majstra vo svojom odbore aj napriek tomu, že umenie neštudoval v školách, ale ako samouk. Bol to všestranný umelec a pamiatka naňho ostáva naďalej živá.

MATICNÉ DEPEŠE

Pokrvní bratia v Poľsku

Spisovateľa Petra Milčáka (*1966 Krompachy) poznajú slovenskí milovníci klasickej literatúry najmä ako básnika a vydavateľa, keďže od roka 1991 vlastní v Levoči vydavateľstvo Modrý Peter, kde vychádzajú aj mnohé autorove preklady z poľštiny. Poľská verejnosť sa v minulých dňoch mohla oboznámiť s jeho prvou knihou Pokrvní bratia, ktorú do poľštiny preložil Bohdan Zadura a vydalo ju poľské vydavateľstvo Wolno. Patronát nad jej predstavením prevzal Slovenský inštitút vo Varšave.

Kukura v Danubiane

Manažérske schopnosti právnik Vincenta Polakoviča v oblasti prezentácie výtvarného umenia známe najmenej od čias, keď v Poprade začiatkom deväťdesiatych rokov vybudoval inšpirovaný Vincentom van Goghom prvú súkromnú galériu u nás Žltý dom. Nie náhodná zhoda mien so slávnym umelcom, najmä však neskorší vzájomne prospešný kontakt s holandským zberateľom umenia Gerardom Meulensteenom vyústili v ďalších desaťročiach do vybudovania a prevádzky skutočne reprezentatívnej galériej vlajkovej lode na Slovensku Danubiana priamo v dunajskom toku na priehradnej zdrži v Čunove, kde sa od jej otvorenia strieda jeden zaujímavý a návštevnícky priťažlivý výstavný projekt za druhým. Takým je aj aktuálna expozícia obrazov popredného slovenského herca Juraja Kukuru pod názvom Od stvorenia ku kríži, ktorá predstavuje jedinečné umelcove maliarske reinterpretácie vybraných príbehov z Biblie, ktoré vznikli počas jednotlivých repríz rovnomennej inscenácie na scéne Divadla Aréna, kde je Kukura princípál. Keďže súčasné obmedzenia koronavírusovou pandémiou umožňovali pozrieť si tieto originálne maľby iba virtuálne, verme, že do konca augusta, keď sa plánuje ich finisáž, si nájdete príležitosť na bezprostredný zážitok z ich prehliadky.

Berčík u Schürgera

Od čias, keď sa predstaviteľia slovenskej výtvarnej moderny túlili hornou Oravou na malovačkách v prírode a potom hľadali niekoho, kto by im za lacný peniaz pekne porámoval ich obrazy, pretieklo veľa vody. Takého ústretového a šikovného majstra rámara a navyše aj milovníka umenia našli v Jurajovi Schürgerovi v Tvrdosíne, ktorý popri skeve odvodejšie a neraz aj nezaplatenej práci z podarúňkov umelcov postupne získal vynikajúcu zbierku diel, ktorú pretavil do zhmotneného sna – vlastnej galérie– vari aj prvej u nás s takým skvelým fundusom. ArtSchürger galériu od smrti jej zakladateľa pred vyše desiatimi rokmi prevzala a vedie teraz jeho dcéra Anna Lenková, ktorá pozýva všetkých milovníkov umenia, dobrej fotografie, ale aj folklóru na výstavu Obrazy srdca, ktorej autorom je azda najznámejší fotograf folklórneho diania u nás Peter Berčík, ktorý sa tomuto žánru umenia venuje už vyše polstoročie. Jeho výstava v priestoroch tohto pozoruhodného kultúrneho stánku na tvrdošinskom Trojičnom námestí je už sto sedemdesiata šiesta v poradí a po vernisáži 19. júna potrvá do 20. júla tohto roka.

Pripravuje Emil SEMANCO

OČAMI MATIČIARA

V priebehu svojho života pôsobila predsedníčka Miestneho odboru Matice slovenskej v Dubnici nad Váhom inžinierka Jana Rybárová v rôznych inštitúciách a organizáciách. Mohli sme ju vidieť a registrovať v pozícii členky Kontrolnej a rozhodcovskej komisie Spolku svätého Vojtecha, ako poslankyňu v samosprávnych orgánoch mesta aj vo funkciách našej najstaršej národnej ustanovizne.

Matičiarka v Britishpedii

Ďalšie jej aktivity sú spojené s farským spoločenstvom, kde vynikla ako aranžérka kvetín v kostole aj ako lektorka čítania Božieho slova alebo v oblasti kultúry ako členka ochotníckeho divadla. Mesto Dubnica nad Váhom aj Matica slovenská ju za tieto jej aktivity viackrát ocenili. Má trpezlivosť, úspech aj neúspech ju ženú stále dopredu, motivujú lepšie pracovať a pomáhať tomu, kto to potrebuje. Jej záľuby sú všestranné – kultúra, spoločenské dianie, príroda, bicyklovanie. Ani život na dôchodku nedokázal spomaliť a obmedziť jej angažovanosť, pretože je to človek, ktorý sa musí neustále hýbať, pomáhať ľuďom a tvoriť.

Človek zažije za svoj život veľa pekných, ale i smutných okamihov. Ako hovorí Ing. Jana Rybárová, „presný recept na úspech neexistuje, každý si musí vybudovať svoj život podľa svojich predstáv, mať rád ľudí okolo seba, byť pozitívny, vedieť sa obetovať, najmä však menej hovoriť, viac konať a byť vytrvalý“.

Aj tieto vlastnosti rozhodli o tom, že sa meno predsedníčky dubnických matičíarov objavilo v prestížnej Britishpedii medzi slovenskými a českými osobnosťami. Encyklopédia zverejňuje životopisy výrazných ľudí z celého spektra profesií a údaje o nich získava najmä na základe osobných stretnutí s jej redaktormi, čím sa dosahuje vysoká aktuálnosť a hodnotnosť informácií. Encyklopédiu si môžete vyhľadať a prečítať napríklad v Parlamentnej knižnici NR SR, v Štátnej vedeckej knižnici Košice alebo v Ústrednej knižnici SAV.

Peter ŠPAČEK

vydavatel.sk

SLOVAKIA ONLINE

.tasr.

Spomienkové stretnutie na Trianon pri Pamätníku mierových zmlúv v Petržalke

Život národa je a bude večný

Mária TKÁČOVÁ, riaditeľka Domu Matice slovenskej v Bratislave

Štvrtého júna ubehlo sto rokov od podpísania Trianonskej mierovej zmluvy, ktorá Československu zabezpečila nové hranice. Hranice nového svojbytného štátu a aj pre Slovákov nádej na budovanie vlastnej identity, určenie jej konkrétneho priestoru. Slovom Štefana Osuského, nášho diplomatického zástupcu vo Francúzsku v čase podpísania Trianonu, by sme povedali: „Toto je symbolická bodka za krivdami Slovákov v Uhorsku.“ Slováci na to dlho čakali a obeť konečne priniesli dobrobyt i pôdu na progres našej vlasti.

Pri tejto vzácnej príležitosti MO MS v Petržalke v spolupráci s Nadáciou Milana Rastislava Štefánika a so Spolkom Martina Rázusa zorganizovali vo štvrtok štvrtého júna tohto roku spomienkové stretnutie pri Pamätníku mierových zmlúv na Tyršovom nábreží v Bratislave-Petržalke. Za spevu národnej hymny v podaní Martina Mikuša, člena Slovenskej národnej opery, sa kládli vence. Jozef Schwarz, tajomník MO MS v Petržalke, sa prihovril účastníkom a vyzdvihol tak dôležitosť tohto historického momentu pre Slovákov.

„Pre československú štátnosť a pre slovenskú budúcnosť boli zásadné tri mierové zmluvy. Samotná Versaillská s porazeným Nemeckom, Saintgermainská s porazeným Rakúskom z roka 1919 a posledná (pre známe obštrukcie južných susedov) z „našich“ zmlúv bola uzavretá s Maďarskom v Trianone štvrtého júna 1920. Zmluva,

Matičiari si v Bratislave pripomenuli sto rokov od Podpisania mierovej zmluvy v Trianone.

ktorá prvý raz (citujem historika Hronského) „definovala Slovensko ako samostatný, historický, geografický a geopolitický celok v medzinárodno-právnom dokumente prvoradého významu“, zdôraznil v prejave J. Schwarz a dodal: „A práve súbor troch mierových zmlúv znamenajúci uznanie práva Slovákov na svoju štátnosť prostredníctvom česko-slovenského štátu „L'état tchéco-slovaquie“ symbolizuje pamätník pred ktorým stojíme.“ Stretnutie bolo obohatené aj recitáciou známeho slovenského herca Františka Kovára a tradičnou matičinou hymnou Kto za pravdu horí...

Vážme si jeden z najväčších mílnikov v národných dejinách, aj keď momentálne nebojujeme, lebo môžeme rásť a stavať na pevných základoch odhodlania i činov našich predkov. Nech aj ďalšie známe slová Štefana Osuského sú vždy našou pravdou: „Život národa je večný!“

Storočnicu Trianonskej zmluvy si pripomenuli aj matičiari v Rimavskej Sobote

V Aleji dejateľov o dejinnom medzníku

Text a foto: Elena NEBUSOVÁ, predsedníčka MO MS v Rimavskej Sobote

Členovia Miestneho odboru Matice slovenskej v Rimavskej Sobote vo štvrtok štvrtého júna 2020 zorganizovali stretnutie pri príležitosti sto rokov od podpísania Trianonskej mierovej zmluvy. Matičiari a občania mesta si v Aleji dejateľov vypočuli prihovor o veľkom dejinnom okamihu slovenského národa pred sto rokmi. Pre nás Slovákov a Slovensko je to jedna z najväčších

dejinných udalostí. Trianonská zmluva je obsiahly dokument, ktorý definoval reparácie, nové hranice a vznik nových štátov. Na rokovaniach sa zúčastnili delegácie novovzniknutých štátov – Česko-Slovenska, Rumunska, Kráľovstva Srbov, Chorvátov, Slovincov, a zástupcovia mocností Dohody. Za Česko-Slovensko podpísali zmluvu Štefan Osuský a Edvard Beneš.

Spomienkový akt rimavskosobotských matičíarov na Trianon v Aleji dejateľov.

Výzva výboru Miestneho odboru Matice slovenskej v Prešove

Škandalózne memorandum treba odmietnuť

Výbor Miestneho odboru Matice slovenskej v Prešove so značným znepokojením sleduje aktivity mimoparlamentnej Strany maďarskej komunity na Slovensku a jej politické požiadavky na zlepšenie postavenia tých občanov Slovenskej republiky maďarskej národnosti, ktorí sú jej členmi. Jednou z nich je aj memorandum podpísané jej desiatimi poprednými predstaviteľmi a odovzdané predsedovi vlády Slovenskej republiky na podujatí k výročiu podpísania Trianonskej mierovej zmluvy na Bratislavskom hrade. V ňom sa okrem iných

vyšlovujú požiadavky na zmenu preambuly platnej Ústavy Slovenskej republiky na vytvorenie maďarskej územnej autonómie „Maďarské okolie“, aby sa na území Slovenskej republiky mohli slobodne používať maďarské štátne symboly, aby sa prisúšníci maďarskej národnosti menšiny žijúci na Slovensku uznali za svojbytný politický národ a aby sa ich jazyk, maďarčina, uznal za rovnocenný s jazykom štátotvorného národa – slovenčinou. Keďže tieto požiadavky sú v príkrom rozpore s platnými zákonnými normami nášho suverénneho štátu, ale aj

s všeobecne uznávanými a rešpektovanými normami medzinárodného práva o postavení národnostných menšín v suverénnych štátoch, ich prijatie by znamenalo precedens tak domáceho, ako aj medzinárodného dosahu. Preto vyzývame predsedu Matice slovenskej PhDr. Mariána Gešpera urobiť všetky potrebné kroky, aby naše štátne orgány požiadavky uvedeného memoranda radikálne odmietli ako neodôvodnené a vôbec sa nimi nezaoberali.

Výbor Miestneho odboru Matice slovenskej v Prešove

AKO SI PREDPLATIŤ SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

objednávajú telefonicky:

043 / 3812 838

0918 / 904 925

emailom: snnredakcia@matica.sk

cez formulár:

www.snn.sk/index.php/predplatne

poštou: Slovenské národné noviny

P. Mudroňa 1, 036 01 Martin

Ročné predplatné:

28,- €

Polročné predplatné:

14,- €

Štvrťročné predplatné:

7,- €

Účet na úhradu predplatného:

IBAN: SK28 7500 0000 0040 0786 8337

Variabilný symbol: 821020 - Do poznámky uveďte meno a priezvisko odberateľa.

PRIPOMÍNAME SI

20. júna
– pred osemdesiatimi rokmi sa narodil herec Ivan Palúch (1940 – 2015); do širšieho povedomia vstúpil postavou Adama v historickom filme Marketa Lazarová (1967), ďalej hral vo filmoch Michael Kohlhaas (1969), Čoskoro bude koniec sveta (1968), popularitu získal vďaka rozprávke Princ Bajaja (1971) i stvárnením Adama Sangalu

21. júna
– pred sedemdesiatimi rokmi rokmi prezident Česko-Slovenska Edvard Beneš vydal dekrét o konfiškácii a rozdelení pozemkového majetku Nemcov, Maďarov, zradcov a kolaborantov (1945); tieto dekréty sa často neformálne označujú ako Benešove dekréty

– pred tridsiatimi rokmi bolo založené Slovenské hemofilické združenie (1990), zamerané na zlepšenie liečby a životných podmienok ľudí s vrodeným krvácaným ochorením

– pred sedemdesiatimi rokmi sa narodila spisovateľka Jana Bodnárová (1950); z próz spomeňme 2 cesty (1999), Tieni papradia (2002), Insomnia, Takmer neviditeľná, popri literárnej tvorbe sa od polovice deväťdesiatych rokov venuje video performanciam v domáciach a zahraničných galériách

– pred tridsiatimi rokmi rokmi sa narodil futbalový brankár Dušan Kuciak (1985); päť rokov pôsobil v tíme MŠK Žilina, potom išiel hľadať šťastie do zahraničia

– pred dvadsiatimi rokmi rokmi zomrela prozaička a prekladateľka Katarína Lazarová (1914 – 1995); vo svojej tvorbe sa zameriavala najmä na problematiku dediny, dôraz kládla na etickú stránku ľudského konania

22. júna
– pred šesťdesiatimi rokmi rokmi sa narodil umelec, filozof, disident a politik Marcel Strýko (1955 – 1994); osobnosť neznámej revolúcie v Košiciach

– pred päťdesiatimi rokmi rokmi sa narodil futbalista Ľubomír Moravčík (1965); Futbalista roka v Česko-Slovensku v roku 1992, hral v drese Nitry, Saint-Etienne, SC Bastia či v slávnom škótskom veľkoklube Celtic Glasgow

23. júna
– pred šesťdesiatimi rokmi rokmi sa v Prahe na Strahove začala prvá celoštátna spartakiáda (1955)

– pred dvadsiatimi rokmi tragicky na dovolenke zomrel futbalista Peter Dubovský (1972 – 2000); fenomenálny talent Šk Slovan Bratislava, neskôr hráč Realu Madrid či Ovieda, majster Španielska (1995), víťaz Španielskeho superpohára (1993), Futbalista roka (1993)

24. júna
– pred sto dvadsiatimi rokmi rokmi sa narodila klavírna umelkyňa Anna Kafendová (1895 – 1977), považovaná za zakladateľku slovenskej hudobnej pedagogiky

26. júna
– pred štyridsiatimi rokmi rokmi zomrel pedagóg a matematik Anton Dubeck (1906 – 1975); učil metodiku vyučovania matematiky, bol dlhoročným členom Jednoty československých matematikov a fyzikov